

vestnik

Letnik XXXI.

Celovec, petek, 12. marec 1976

Štev. 11 (1752)

Koroški Slovenci ne potrebujejo „tretje sile“

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je v vseh svojih izjavah, v skupnih vlogah z Narodnim svetom koroških Slovencev in v številnih člankih v svojem glasilu Slovenski vestnik že vedno nasprotovala ugotavljanju manjšine. Koroški Slovenci so izrekli svoje predloge, kako naj bi se na Koroškem rešil narodni problem. Zveza slovenskih organizacij je kontinuirano zavračala takoiimenovano „trdo pot“ in smatrala je za manjšino nekoristno vse — izjave in dejanja — kar bi tako zaostreno situacijo in pot povzročilo.

Še enkrat je treba podkrepati, da nasprotujejo koroški Slovenci kot celota nameravanemu preštevanju. Če koroški deželni glavar meni, da se koroški Slovenci zaradi svojega stališča podajajo na področja izvenparlamentarne opozicije, potem bi bilo zanimivo vedeti, pod katero kategorijo pršteva tiste kroge, ki so leta 1972 trgali dvojezične topografske napise po južni Koroški. Ti krogi so vsekakor nastopili proti veljavnemu zakonu in s tem sklepu avstrijskega parlamenta. Predlog o ugotavljanju manjšine pa trenutno obravnava parlamentarni pododbor, čeprav zastopnik Avstrije na mednarodnih forumih trdi, da avstrijska zvezna vlada tozadevnega sklepa še ni sprejela. Deželni glavar je s svojo izjavo, da je sklep strank in avstrijske vlade predmet obravnave v pododboru parlamenta nehoti postavil na laž univ. prof. Ermacora. Zveza slovenskih organizacij je napovedala, da bo nameravano štetje skušala preprečiti in se pri tem noče posluževati metod, ki jih je izoblikovala znana izvenparlamentarna opozicija v Zvezni republiki Nemčiji. Ubrala bo drugo pot, o kateri meni, da je bolj učinkovita. Nima namreč namena, da bi še bolj zavozila situacijo, kot sta to storile vlada in sklep treh v parlamentu in v koroškem deželnem zboru zastopanih strank. Če pa bodo merodajni činitelji vztrajali na svojem diktatu in nam vsilili ugotavljanje ter na ta način revidirali državno pogodbo, bodo le-ti odgovorni za eventualno bujso zaostritev.

Zveza slovenskih organizacij je prepričana, da je v nacionalnih zadevah važna enotnost vseh koroških Slovencev. Ko v zadevi ugotavljanja manjšine zaupa lastnim silam, istočasno tudi zastopa mnenje, da je važno, da doseže čimvečjo podporo med nemškogovorečim demokratično usmerjenim prebivalstvom Avstrije.

Koroški Slovenci prav gotovo ne potrebujemo neke „tretje sile“ in „kompromisov“. Kdor bo vestno preštudiral predloge osrednjih organizacij koroških Slovencev, bo našel tam dosti pripravljenosti za kompromise. Pristanek k ugotavljanju manjšine pa ni kompromis, zato tudi za koroške Slovence nesprejemljiv.

Vsi na protestni zbor!

Diktatu, s katerim nam hočejo v parlamentu in v koroškem deželnem zboru zastopane stranke in zvezna vlada vsiliti ugotavljanje manjšine, to je pravi nov plebiscit, koroški Slovenci ne bomo klonili.

Ves dosednji potek, kako izvesti od nacionalističnih sil zahtevano ugotavljanje, kaže, da zagovornikom tega načina reševanja v bistvu gre za zožitev v državni pogodbi zajamčenih pravic, torej za revizijo avstrijske državne pogodbe.

Gre torej za naše pravice, gre za nadaljnjo usodo našega ljudstva na Koroškem.

V tem resnem trenutku Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem sklicujeta za nedeljo, dne 21. marca 1976 ob 15. uri v veliki dvorani Doma glasbe (Konzerthaus) v Celovcu

PROTESTNI ZBOR

odbornikov in krajevnih zaupnikov vseh narodnih organizacij koroških Slovencev.

Zaradi izredne važnosti pričakujemo, da boste prišli na zborovanje vsi, da podprete naše narodne zahteve in tozadevno prizadevanje obeh osrednjih organizacij.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem
Narodni svet koroških Slovencev

Naše vprašanje pred komisijo OZN za človekove pravice

Na zaključnem zasedanju komisije OZN za človekove pravice, je dne 5. marca 1976 v Ženevi spregovoril jugoslovanski delegat Aleksander Božovič tudi o našem vprašanju.

V izčrpnem temeljitem prikazu pomena človekovih pravic za manjšine, katerim mora biti zagotovljena polna človeška, socialna in politična afirmacija, ne glede na to, ali pripadajo številčno močni ali mali skupini in brez ozira na njihovo število, sklicujoč se na Capotortijevo poročilo, je prišel do zaključka, da je „sporazum treh avstrijskih političnih strank v nasprotju z duhom in črko avstrijske državne pogodbe, in če ga bo avstrijska vlada uresničila, pomeni dejansko revizijo ustreznih določil državne pogodbe“. Končno je iznesel upanje, „da bo avstrijska vlada izpolnila svoje obveznosti brez kakršnihkoli pogojev in s tem dokazala, da gotove tendence, ki v Avstriji obstojajo, da se državna pogodba revidira in da je avstrijska vlada pripravljena, da v duhu Helsinške deklaracije konkretno prispeva k mednarodnemu sporazumevanju in sodelovanju in k polni zaščiti človekovih pravic, vključujoč tudi pravice manjšin, kakor so zapisane in zaščitene z državno pogodbo“.

Na iznašanje jugoslovanskega delegata A. Božoviča je takoj odgovoril avstrijski delegat profesor dr. Felix Ermacora. V svojem odgovoru je menil, da pri Koroški gre za približno enako ozemlje kot pri Cipru, da ima približno 300.000 (!) prebivalcev in v njenih obmejnih okrajih živi mešano prebivalstvo, ki govori nemški in slovenski jezik in elementi, ki govorijo nekakšen dialekt. V nadaljnjem je trdil, da je Avstrija že izpolnila vse obveznosti državne pogodbe na šolsko-vzgoj-

nem in sodnijsko- in upravno-jezikovnem področju in da je odprto le še vprašanje dvojezičnih topografskih napisov, ki ga je Avstrija tudi že poskušala rešiti, vendar je pri tem naletela na težkoče, ker je del prebivalstva bil mnenja, da v tem ali onem kraju dvojezični napisi niso upravičeni.

Napovedal je, da Avstrija pripravlja manjšinski pospeševalni zakon, ki bo vseboval vse zaščitne in pospeševalne ukrepe, ki so sedaj kodificirane v različnih zakonih in s katerim naj bi pravice in položaj posameznih članov narodne skupnosti in skupnosti kot celote, ne bi bili poslabšani, marveč nasprotno okrepljeni. Pri tem obstoja celo načrt, da se kulturno delovanje etničnih skupin finančno podpira, kar se dogaja že od leta 1922. Edini problem predstavlja vprašanje, kje in kako določiti takoiimenovano dvojezično ozemlje in kje je število dvojezičnega prebivalstva močno dovolj, da se postavijo dvojezični napisi.

Avstrijske stranke so se odločile za 25 odstotkov in v tem vlada sporazum med strankami in to podpira tudi tisk, nista pa o tem sklepala še parlament in vlada. Pri tem je iznesel mnenje, da je notranja zadeva Avstrije ugotoviti trenutni sestav prebivalstva v gotovih pokrajinah, če naj izvede zakonite ukrepe gotove vrste in če je ta sestav v diskusiji. S tem avstrijska vlada ne dela ničesar v nasprotju z mednarodnimi načeli in človekovimi pravicami.

Klavzula 25 % za njega kot manjšinskega eksperta sicer ni najboljša pot za določitev, katera pokrajina naj bi dobila dvojezične napise, je pa možna in dovoljena pot. Obstojajo tudi druga gledišča in poti, vendar državna pogodba

iz leta 1955 ne predpisuje niti poti oblike, niti za reševanje in je zato stvar države, da ugotovi kakšna je pot, da državno pogodbo v celoti izpolni in ustvari pogoje, da jo izpolni.

K temu iznašanju ugotavljamo:

1. Dr. Ermacora kot politik govori drugače kot znanstvenik. Kot znanstvenik je namreč večkrat poudaril, da Avstrija še dolgo ni izpolnila vseh obveznosti državne pogodbe in to ne samo glede vprašanja dvojezičnih napisov.

2. Določitev § 5 člena 7 dr. Ermacora enostavno zamolči, čeprav je v izvedbi le-tega ključ za rešitev odprtih vprašanj.

3. Kot profesor za mednarodno pravo bi moral dr. Ermacora vedeti, da je interpretacija nejasnih postavk mednarodne pogodbe zadeva vseh partnerjev pogodbe in ne le obvezne države same.

4. Dr. Ermacora je govoril neresnico, ker je trdil, da avstrijska vlada še ni sprejela klavzule o 25 % ko je vendar sporazum treh strank že posredovala pristojnemu pododboru parlamenta.

5. Priznamo pa dr. Ermacori, da v nasprotju z nekdanjem iznašanjem dr. Pahra pred komisijo OZN za odpravo vseh vrst rasne diskriminacije, prizna vsaj obstoj etničnih skupin v Avstriji.

6. Prav tako pozdravljamo, da je pred odborom OZN le ugotovil, da 25 % klavzula ni najboljša pot. Kako bo nastopil tozadevno pred parlamentom proti stališču svoje stranke, ki ji je še 25 % premalo.

V ostalem mu je na iznašanje, da je Avstrija že izpolnila svoje obveznosti iz državne pogodbe najbolje odgovoril jugoslovanski delegat v svoji repliki na njegova iznašanja, da je najboljši sodnik o stanju manjšina sama!

FUEV FOU DARJA:

Štetje manjšine „ogromen korak nazaj“

Tako znotraj Avstrije kot tudi na mednarodni ravni se širi krog posameznikov in organizacij, ki odklanjajo tristrankarski diktat o štetju posebne vrste ter zahtevajo popolno izvedbo člena 7 brez kakršnega koli preštevanja ali ugotavljanja manjšine.

Federalistična unija evropskih narodnostnih skupnosti (FUEV) je svoj protest zoper sleherno preštevanje izrazila kanclerju Kreiskemu in zveznemu predsedniku Kirchschlägerju. FUEV je poudarila, da podpira Slovence in Hrvate v Avstriji v njihovem odporu proti manjšinski ureditvi, kakor jo načrtujejo tri v parlamentu zastopane stranke. Štetje posebne vrste pomeni hud diskriminacijski ukrep, je rečeno v protestu FUEV, in takšna manjšinska ureditev predstavlja v današnjem položaju „ogromen korak nazaj“ na področju obravnavanja manjšin, kar je v očitnem nasprotju z duhom tako državne pogodbe iz leta 1955 kakor tudi zaključnih dokumentov helsinške konference.

Mlada generacija v SPÖ je napovedala, da bo sedanemu kongresu SPÖ, ki zaseda na Dunaju, predložila posebno resolucijo proti preštevanju oz. ugotavljanju manjšine. Posebno izjavo proti štetju posebne vrste pa je te dni objavila tudi organizacija katoliške delavske mladine Avstrije. Omenjena organizacija odklanja takšno štetje kot pogoj za izpolnitev člena 7 ter izjavlja, da bi tak ukrep le še povečal narodnostno sovraštvo na južnem Koroškem, prebivalstvo pa odvrčal od drugih važnih socialnih, gospodarskih in političnih vprašanj. Organizacija poudarja, da morejo medsebojnemu sporazumevanju služiti le ukrepi, ki se sprejmejo v sporazumu s prizadeto narodnostno skupnostjo. Zato se organizacija katoliške delavske mladine, ki sodeluje tudi v Solidarnostnem komiteju za pravice koroških Slovencev, zavzema za takšen manjšinski pospeševalni zakon, ki ga bodo odobrile in sprejele narodnostne skupnosti.

Tudi v Avstriji prodira spoznanje

da pravice manjšine
ne morejo biti odvisne od števil

Da je „demokratični“ sklep treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank o posebnem štetju ter določitev 25-odstotne klavzule za izvajanje določil člena 7 v resnici skrajno protimanjšinski ukrep, polagoma uvideva in priznava tudi čedalje širša javnost v Avstriji. Pa tudi na visokih uradnih mestih izgleda, da počasi le prodira spoznanje, da s takšnim izrazito restriktivnim „reševanjem“ manjšinskih vprašanj Avstrija nikogar ne bo mogla prepričati, da kot pravna država spoštuje mednarodne pogodbe in izpolnjuje svoje pogodbene obveznosti. Nekatere izjave v zadnjem času namreč kažejo, da se na merodajnih mestih začenjajo zavedati slabe vesti — bodo pa seveda morale besedam slediti predvsem tudi ustrezna dejanja, kajti obljub je bilo v Avstriji že vse preveč, da bi jim mogel še kdo verjeti; zlasti pa bo morala Avstrija spraviti besede v soglasje z dejanji tedaj, če gre za nastope pred mednarodnimi forumi.

Tak primer smo doživeli tudi prejšnji teden, in sicer v Ženevi, na zasedanju komisije OZN za človekove pravice, kjer se je moral avstrijski predstavnik dr. Ermacora počutiti kot šolarček, ki ga je učitelj okregal, ker se je obnašal, kakor da bi bil sam v razredu. Priznanje dr. Ermacore, da mera 25 odstotkov kot podlaga oz. pogoj za izvajanje določil člena 7 „morda ni najboljša pot“, brez dvoma potrjuje pravilnost naše ugotovitve. Njegovo „argumentacijo“, da je ta mera kljub temu „dopustna in možna, ker državna pogodba ničesar ne predpisuje v tem pogledu“, pa je postavil na pravo mesto jugoslovanski delegat Božovič, ko je Ermacora kot znanega pravika strokovno poučil, „da je teorija, po kateri je dovoljeno, česar zakon izrecno ne prepoveduje, dokaj nevarna“. Ravno takšna — namreč dokaj nevarna — pa je celotna igra, ki jo v Avstriji igrajo okoli vprašanja ugotavljanja manjšine (v kakršnikoli obliki) kot pogoja in podlage za izpolnjevanje obveznosti, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba.

Na to nevarnost v zadnjem času vedno bolj pogosto in zaskrbljeno opozarja tudi del avstrijskega tiska, kjer se množijo kritične opombe v zvezi s tristrankarskim sklepom o preštevanju manjšin ter z določitvijo 25-odstotne klavzule. Tako na primer dunajski dnevnik „Neue Kronen Zeitung“ v komentarju pod naslovom „Koroška elegija“ pravi, da sta tristrankarski sporazum o štetju po-

sebnem vrste ter 25-odstotna klavzula dejanja, s katerim je v Avstriji „večina premagala manjšino“. List se opira na mnenje uglednega avstrijskega izvedenca za manjšinsko pravo prof. Veiterja, da bi štetje posebne vrste pomenilo „smrt naroda“, ter poudarja, da bi bila z uveljavitvijo 25-odstotne klavzule slovenska narodnostna skupnost na Koroškem „dejansko iztrebljena“.

„Morda pa to celo hočejo“, sarkastično ugotavlja list, „kajti tako bi bila stvar vse kakor preprostejša.“ Manjšine zahtevajo toleranco, varstvo, izdatke za upravo itd. — zgolj nemška Koroška pa bi bila vendarle veliko bolj praktična. Komentarator meni, da se v Avstriji razburjajo zaradi tragične usode južnoameriških indijanskih plemen ali propadanja kulture v „črni“ Afriki, ne pa tudi zaradi usode lastnih manjšin. Večina Avstrijcev „usoda koroških Slovencev ne vznemirja“ — pravi avtor članka — ker imajo Avstrijci že tako dovolj svojih preglavic, kot so na primer načrti za letovanje ali sitnosti voznikov zaradi prevelikega prometa.

Toliko bolj razveseljuje je solidarnost s koroškimi Slovenci, ki jo izražajo posamezne organizacije, naglašajo pisec in ko posebej omenja tozadevno izjavo katoliškega moškega gibanja Avstrije (o tem smo poročali v zadnji številki našega lista — op. ured.), izraža prepričanje, da se bodo temu gibanju verjetno pridružile še druge organizacije, ki so bolj širokosežne in ne mislijo samo na sprotne in lastne interese. „Če ne pokažemo razumevanja za našo majhno manjšino“, je rečeno ob koncu članka, „potem si tudi ne moremo pri velikih državah obetati razumevanja za našo majhno državo.“

Kje so pravzaprav korenine oziroma vzroki za takšno protimanjšinsko usmeritev avstrijske manjšinske politike, odkriva dunajski tednik „Die Furche“, ko glede tristrankarskega sklepa ugotavlja, da „sklep z Dunaja ni nič drugega kot diktat iz Celovca“. V komentarju, ki ima naslov „Brez diktata iz Celovca“, izraža avtor mnenje, da so sporazum treh strank na Dunaju diktirala koroška deželna krila socialistične, ljudske in

Slovenščina v javnosti provocira?

Vedno spet se na sedežu naših organizacij in v uredništvu našega lista oglašajo ljudje, ki poročajo o težavah, na katere so naleteli v raznih uradih samo zato, ker so govorili slovensko.

Tudi eden izmed vodilnih uradnikov na Ljubelju je pred nedavnim izjavil, da tisti, ki govori slovensko, provocira. Gotovo je mislil rabo slovenščine v uradih. Kajti doma med štirimi stenami in morda pri živini v hlevu po mnenju določene vrste ljudi na Koroškem še lahko govorimo slovensko — toda v javnosti pomeni slovenščina „provokacijo“.

Sicer pa taka miselnost na Koroškem ni nič novega. Saj se je nekoč celo sam deželni glavar pohvalil, da je pristen korošec, ker ne zna slovensko. (Po pravilih take logike torej tisti, ki znajo slovensko, niso pravi Korošci). Take in podobne izjave so toliko bolj nedemokratične in protimanjšinske, če prihajajo iz ust avstrijskega uradnika, v času, ko opravlja svojo poklicno dolžnost, v delovni obleki oz. uniformi — kot v omenjenem primeru carinik na Ljubelju.

Zato niti ni se čuditi, da so na Koroškem uniforme v zavesti mnogih Slovencev povezane z vsem tistim, kar je nedemokratično, protislovensko. Nehote se marsikdo spomni preganjanja Slovencev v času druge svetovne vojne — koncentracijskih taborišč, izseljevanja, zasljevanje in pretepanja.

Nikakor nečemo trditi, da bi bilo tisto, kar se je dogajalo med zadnjo vojno, isto, kar doživljamo danes. Vendar pa lahko mirne vesti trdimo, da je nacistična miselnost še vedno močno razširjena in da se oblasti niti niso dosti potrudile, da bi jo iztrebile. Ali ni tudi zgoraj omenjena izjava po vsebini in miselnem ozadju zelo podobna nekdanjemu nacističnemu povelju „Kärntner sprich deutsch!“?

Kleine Zeitung je 11. 1. 1973 v članku z naslovom „Das Slowenische in Kärntens Ämtern“ opozarjala na tako imenovani Newoletov odlok z dne 8. 8. 1955 in na poznejši Hauerjev odlok, s katerima je bilo „urejeno“ določilo člena 7 državne pogodbe o slovenskem uradnem jeziku v upravi. Kleine Zeitung je takrat tudi zapisala, da ti odloki javnosti dolgo časa sploh niso bili znani, ter je prišla do pravilnega zaključka: Odloki pa nič ne koristijo, če tisti, na katere se nanašajo, o njih nič ne vedo.

Koroški Slovenci imamo tudi državno pogodbo in njen 7. člen, v katerem ni niti besedice o ugotavljanju manjšine niti o 25-odstotni klavzuli; imamo različne odloke in predpise, imamo svečano izjavo koroškega deželnega zbora iz leta 1920, imamo neštete obljube najbolj vidnih avstrijskih politikov ter še mnogo drugih lepih besed. Imamo — vsaj na papirju in v besedah — vsega dovolj, toda v praksi še vedno velja: Tisti, ki govori slovensko, izziva!

Ali so take in podobne izjave ter razni protislovenski ukrepi prispevek Avstrije k dobrososedskim odnosom, k medsebojnemu razumevanju in sožitju, h graditvi skupnosti enakopravnih evropskih narodov? Ne, to je posmehovanje vsemu, kar je demokratično, in pomeni nazadnjaštvo ter zaviranje razvoja in napredka avstrijske in koroške družbe. Zato je tudi v naši deželi in državi čedalje pogostejše slišati glasove, ki se ne strinjajo več z dosedanjim manjšinsko politiko Avstrije. To pa je razveseljivo in obetajoče za nadaljnji razvoj.

Pripis: Bralce prosimo, da nas sproti obveščajo o težavah, ki so jih imeli ali jih bodo imeli zaradi rabe slovenščine v javnosti in v uradih.

svobodnjaške stranke Avstrije. V zvezi z nameravanjem posebnim štetjem je v članku rečeno, da ni mogoče govoriti o svobodi in tajni opredelitvi, če je priznati se za Slovenca dejansko toliko kot izpostaviti se diskriminaciji, kar se danes žal še vedno pogosto dogaja. „Zato rezultat sedanjega ugotavljanja ne bi dokazal, kdo dejansko (še) govori slovensko, marveč kdo se upa priznati, da je Slovenec.“ In ob koncu še vprašuje, kako je mogoče, da se Avstrija žene za pravice južnih Tirolcev, če pa v lastni državi ni pripravljena rešiti vprašanja manjšine, ki tu živi stoletja — torej zelo odločno opozorilo na dvoličnost avstrijske manjšinske politike.

Da sklenjena klavzula petindvajsetih odstotkov „verjetno ni zadovoljliva“, pa priznava celo eden izmed zastopnikov „diktata iz Celovca“ — namreč deželni glavar Wagner. Vendar zanj to samokritično spoznanje ni tako pomembno: „važno je, da je najprej zajamčeno načelo in da bodo krajevni napisi stali; če se bodo ljudje nanje enkrat navadili, bomo pozneje lahko bolj

širokogrudni.“ Kako s takšnim modrovanjem pravzaprav omalovažuje načelnost manjšinske politike in zlasti mednarodne obveznosti, Wagner očitno niti ne opazi, saj tudi sicer noče pogledati stvarnosti v obraz, ko pa bi moral prav on dobro vedeti, da pri Heimatdienstu ne gre toliko za določeno organizacijo, ampak mnogo bolj za miselnost, za tako imenovano „koroško mentaliteto“, v kateri se pač — prosto po Wagnerju — le blago posebne vrste dobro prodaja. Dokaz, kako vplivna in v manjšinskem vprašanju očitno sploh edino zveličavna je ta posebna koroška miselnost, je vsekakor dejstvo, da ji slepo sledi ne le uradna Koroška, marveč se je „diktatu iz Celovca“ moral podvreči celo Dunaj.

Vendar pa to nikomur ne daje pravice, da bi nas zmerjal z „izvenparlamentarno opozicijo“ z vsemi posledicami, ki jih ta pojem ima v avstrijski družbi, z „ekstremisti“, ki še naprej netiljo nemir, in drugimi nedemokratičnimi in celo protidržavnimi „naslovi“ — samo zato, ker slej ko prej odločno in dosledno odklanjamo sleherno preštevanje ali ugotavljanje manjšine kot pogoj in podlago za reševanje manjšinskih vprašanj ter za izpolnitev mednarodnih obveznosti Avstrije. Spoznanje, da je naše odklonilno stališče edino pravilno, polagoma prodira tudi v avstrijsko javnost; želeli bi samo, da bi to spoznali in opoštevali tudi na merodajnih uradnih mestih!

KHD spet rovani

V kritiko tistih, ki odklanjajo ugotavljanje manjšine oz. štetje posebne vrste kot pogoj za izpolnitev člena 7, se je zdaj vključil tudi koroški Heimatdienst. Na piko je vzel predvsem dr. Ernsta Waldsteina, člana nemško-slovenskega koordinacijskega odbora ško-fije. Zameri mu, da je sodeloval na zasedanju katoliškega moškega gibanja, ki je — kakor smo poročali v zadnji številki — izreklo solidarnost koroškim Slovencem v njihovem boju za dosego pravic; hkrati pa mu očita, da „zanemarja“ interese nemških vernikov na južnem Koroškem.

Izgleda, da gremo nasproti novi dobi „preganjanja čarovnic“. Dogaja se sicer v drugačnih razmerah in iz drugih vzrokov, je pa toliko bolj sramotno za družbo, ki se šteje za omikano in demokratično.

Stalna opozorila na neizpolnjene obveznosti Avstrije

V zadnji številki smo ugotovili, da je v sedanjem trenutku, ko je slovenska narodnostna skupnost na Koroškem konfrontirana z nevarnostjo, da bi jo s prefriganimi številčnimi igrami ogoljufali za priborjene pravice, težko govoriti o dobrem sosedstvu in prijateljskem sodelovanju med Koroško in Slovenijo oziroma med Avstrijo in Jugoslavijo. Med drugim smo tudi poudarili, da na merodajnih mestih v Avstriji ne bodo verovali v resnost protestov (proti nameravanemu štetju — op. ured.), dokler bodo vzporedno z verbalnimi svarili pred negativnimi posledicami za meddržavne odnose še naprej potekali prijateljski pogovori o razširitvi gospodarskega sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo; pri tem smo posebej mislili obisk jugoslovanskega ministra za zunanjo trgovino dr. Emila Ludvigerja, ki se je na Dunaju pogajal ravno v istem trenutku, ko so bili predstavniki obeh osrednjih slovenskih organizacij prisiljeni, da prekinejo pogovore s pravosodnim ministrom dr. Brodo.

Predsednik jugoslovanskega zunanjega ministrstva Mirko Kalezić je zdaj na tiskovni konferenci v zvezi z Ludvigerjevim obiskom v Avstriji izjavil, da je šlo za delovni obisk, ki je bil kot takšen predviden že prej, veljal pa je vprašanjem sodelovanja na področju trgovine in gospodarstva. Posebej pa je Kalezić naglasil: „Pri vseh naših uradnih srečanjih opozarjamo na neizpolnjevanje mednarodnih obveznosti iz državne pogodbe s strani Avstrije, ki se nanašajo na uresničitev pravic slovenske in hrvaške manjšine; tako je bilo o tem razumljivo govora tudi ob tej priložnosti.“

Nacistična preteklost je očitno „dobro priporočilo“

Meseca decembra lani je priredil Klub slovenskih študentov na Dunaju skupno z Demokratično študentsko zvezo, Komunistično študentsko zvezo in Zvezo socialističnih študentov Avstrije na dunajski univerzi informativno prireditve pod naslovom „Proti ugotavljanju manjšine — za izpolnitev člena 7“. Rektor univerze je skušal prireditve najprej preprečiti, vendar so ga demokratične študentske organizacije potem prisilile, da jo je končno le dovolil. O uspešnem poteku prireditve smo v našem listu obširno poročali.

Zadržanje rektorja dr. Seitelbergerja pa seveda ne preseneča, če pogledamo nekatere podrobnosti iz njegovega „življenjepisa“: organizacije socialističnih in komunističnih študentov so namreč rektorju Seitelbergerju očitale, da je bil

od leta 1938 pripadnik SS ter od leta 1940 član nacistične stranke. Napredne študentske organizacije so poudarile, da osebe, ki so kompromitirane z nacistično preteklostjo, ne morejo voditi tako važnih javnih ustanov, kot je univerza; zahtevale so njegov odstop.

Rektor Seitelberger je očitke najprej „odločno“ zavrnil in zanikal vsakršno članstvo v SS ali NSDAP. Ker pa so bili dokumenti le preveč obremenilni (med drugim njegov lastnorочно napisani življenjepis iz leta 1942), se je zatekel k izgovoru, ki pa so „breme“ njegove nacistične preteklosti le še povečali. Saj je njegov „zgovor“, da se je v SS vključil samo zato, da je v tedanjih razmerah lahko končal študij, bolj zgovoren in prepričljiv kot vsi drugi dokumenti.

Za pristojno ministrstvo vendar dokazilno gradivo ne zadostuje in tako postaja Avstrija bogatejša za nov primer, kako na merodajnih mestih razumejo obveznosti, ki jih tozadevno nalaga državna pogodba. Dokazilno gradivo je „pomankljivo“, ker za pristojne oblasti pač niso merodajni dokumenti, ampak so merodajne edinole izjave, ki jih z nacistično preteklostjo obremenjene osebe dajejo danes — ne glede na to, kaj so iste osebe izjavljale nekdaj, ko so se v tako imenovani „junaški dobi“ ponasale s svojimi „junaštvii“. Vsiljuje se vprašanje, kaj so delale oblasti v letih po vojni, da se je toliko ljudi z nacistično preteklostjo kljub zakonu o registraciji nacistov „rešilo“ na visoke položaje v demokratični republiki Avstriji?

Ne ljudsko štetje ne ugotavljanje manjšine

ne more biti podlaga za izpolnitev manjšinskih določil državne pogodbe

Vsi uradni avstrijski popisi prebivalstva po drugi svetovni vojni v letih 1951, 1961 in 1971 imajo za slovensko manjšino v Avstriji značaj statističnega „genocida“. Ta je bil prisoten pri odvijanju vseh faz treh povojnih popisov prebivalstva po občevelnem jeziku, od priprav, izvedbe, obdelave in do interpretacije popisnih podatkov v tiskani obliki. Že sama statistična protislovnost popisnih rezultatov o jezikovni sestavi prebivalstva dokazuje, da je bila uradna državna statistična služba na deželnem in zveznem nivoju pod vplivom protislovenskih elementov, ki so dali ton vsebinski zasnovi in izvajanju popisov glede na občevelni jezik, kar poleg številnih avtorjev podrobno tolmačijo v svojih delih B. Grafenauer,¹ V. Klemenčič,² J. Pleterški,³ D. Druškovič⁴ in A. Malle.⁵

Popisi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške in avstrijske Štajerske niso bili izvedeni z dvojezičnimi popisnicami, prebivalstvu tudi niso bila na razpolago dvojezična navodila in druge javne objave, ki so povezane s popisi prebivalstva. To bi bil dolžan poskrbeti po določili 7. člena avstrijske državne pogodbe Avstrijski statistični centralni urad. Slovencem ni bila nikoli dostopna dokumentacija rokopisnih podatkov iz popisov prebivalstva. Le-ta je služila delu avstrijskega tiska, ki je s svojo protislovensko naravnostjo popačeno tolmačil rezultate popisov o jezikovni strukturi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške.

Ob pripravah na popise in v času samih popisov prebivalstva se je s srdestvi javnega obveščanja in z izdajo posebnih lepakov ustvarjalo napačno vzdušje zoper koroške Slovence, da bi ti ob popisih tako preusmerjeni v kar največji meri prikrili svojo je-

zikovno ter posredno s tem tudi slovensko narodnostno pripadnost.

Med priprave za popise prebivalstva je sodilo s strani upravnih organov tudi zbiranje takih oseb za popisovalce — številne komisarije, ki so bili pripravljeni v kar največji meri, če je bilo potrebno tudi z različnimi oblikami pritiskov, prepričati slovenskemu prebivalstvu vpis slovenščine ali te v kombinaciji z nemščino jezikom v rubriko občevelnega jezika. Za doseg ciljev prikrivanja dejanskega števila slovensko govorečega prebivalstva ter njihovega sklenjenega poseljenega območja so številni komisariji kršili najosnovnejša načela strokovnega zbiranja in zajamčeno tajnost statističnih podatkov. Statistične strokovne službe so se pri analizah, tabeliranju ter publiciranju in interpretaciji podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva posluževale tudi metod, ki presegajo vsako normo strokovnosti statističnega zbiranja, urejanja in analize podatkov. Po podrobnih analizah rezultatov popisov in statističnega gradiva o občevelnem jeziku lahko trdimo, da so bili le-ti izvedeni s ciljem, prikazati čim manjše število slovensko govorečega prebivalstva in čim manjši obseg s slovenskim prebivalstvom sklenjeno poseljenega ozemlja Koroške. Težili so za to, da bi z rezultati popisov prikazali poselitev koroških Slovencev v obliki med seboj slabo ali teritorialno sploh nepovezanih otokov.

Veliko zmedo je povzročila v rezultatih popisa uporaba jezikovnih kategorij, ki so povezane z oznako „windisch“. Na Koroškem živijo Slovenci in Nemci, jezikovne skupine ali naroda „windisch“ pa med koroškimi prebivalstvom doslej etnično, lingvistično ali historično še ni mogoče utemeljiti, zato tudi te

oznake pri avstrijskih ljudskih štetjih pred drugo svetovno vojno, poleg kategorij „deutsch“ in „slowenisch“, ne moremo zaslediti. S to oznako so prvič koroške Slovence uradno označile nacistične oblasti in to pri popisu prebivalstva leta 1939, ki ugovor tedanjega slovenskega tiska zoper to oznako sploh niso upoštevale.

Kako naj razumemo, da se je mogla pri avstrijskem ljudskem štetju leta 1951 ponovno uveljaviti oznaka „windisch“? Taka in podobna preimenovanja tudi drugih narodov s strani nacistične „znanosti“ so služila kot oznaka za manjvredne in brezpravne rase, ki so jih podobno kot Slovence, nameravali nacisti sistematično izseliti ali iztrebiti.

Trdimo lahko, da so sami popisi prebivalstva akt diskriminacije koroških Slovencev in kot primer statističnega „genocida“, ki bi ga težko našli v statistični praksi še kje drugod. Le kje v svetu najdemo na ozemlju s skupno okoli 110.000 prebivalci dveh narodov pri objavljanju rezultatov popisov prebivalstva po občevelnem jeziku, tako kot to najdemo v različnih avstrijskih statističnih publikacijah, prebivalstvo razčlenjeno na skupaj več kot 25 umetno stvorjenih in strokovno statistično ne definiranih jezikovnih skupin (Tabela 1, 2, 3, 4).

Da podatki o jezikovni strukturi prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju Koroške po drugi svetovni vojni niso mogli nastati v normalnih pogojih popisovanja prebivalstva,

nam še dodatno dokazujejo primerjave številke za posamezne jezikovne skupine treh povojnih popisov prebivalstva po nekaterih izbranih občinah (Tabela 4). Protislovenski značaj popisov prebivalstva se razkriva s primerjavo med številkami odnosa odstotki za jezikovne skupine „deutsch“ ter „slowenisch“ in „slowenisch“ v kombinaciji z „deutsch“, ter za jezikovne skupine „windisch“ in „windisch“ v kombinaciji z „deutsch“. Od enajstih v tabeli izbranih občin (po upravnih razdelitvah leta 1971), izkazujejo vse, razen občine Radise, nesorazmerno visoko povečanje relativnega števila vpisanega prebivalstva v jezikovno skupino „deutsch“. Za občino Radise si ne moremo razložiti vzroka za spreminjanje odstotka prebivalstva, ki je bilo vpisano v jezikovno skupino „deutsch“. Leta 1951 so v tej občini uvrstili v jezikovno skupino „deutsch“ okoli 45 % prebivalcev, leta 1961 11,2 %, leta 1971 pa je odstotek v tej jezikovni skupini uvrščenega prebivalstva znašal okoli 41 odstotkov.

Za občino Medgorje si ne moremo po nobeni statistični logiki razložiti tako povečanega odstotka prebivalstva v jezikovni skupini „deutsch“. Še leta 1951 so v tej jezikovni skupini našli manj kot 10 % prebivalcev, leta 1961 eno četrtno, leta 1971 pa že 76,4 %.

V občini Djekše so našli leta 1951 v jezikovni skupini „deutsch“ dobro polovico prebivalcev, leta 1961

dobro tri četrtnine, leta 1971 pa že več kot 90 % prebivalcev.

V občini Šmarjeta v Rožu so našli leta 1951 v jezikovni skupini „deutsch“ le slabo četrtnino prebivalcev, v letih 1961 in 1971 pa že dve tretjini.

V občini Žitara vas so v isti jezikovni skupini našli leta 1951 le okoli 16 %, v letih 1961 in 1971 pa že skoraj polovico prebivalstva.

V dveh občinah, ki ležita na dveh geografsko različnih območjih: v Selah pod Karavankami in v Medgorju na Vzhodnih Gurah, so pri popisu leta 1951 uvrstili vse prebivalce v jezikovne skupine „deutsch“, „slowenisch“ in „slowenisch“ v kombinaciji z „deutsch“. Pri naslednjih dveh popisih prebivalstva, v letih 1961 in 1971, so vpisovali prebivalce tudi v jezikovne skupine „windisch“ in „windisch“ v kombinaciji z „deutsch“.

V občini Vernberk, vzhodno od Beljaka, so številni komisariji odkrili vindišarje le pri popisu prebivalstva leta 1961, pri ostalih dveh popisih pa nobenega. Zakaj se je moralo pojaviti vpisovanje prebivalstva v vindišarske jezikovne skupine v občinah Sele in Medgorje šele pri popisih 1961 in 1971, v Vernberku pa le enkrat, pri popisu 1961, si lahko pojasnujemo le z nestrokovnostjo in protislovensko naravnostjo avstrijskih državnih popisov prebivalstva. Najbolj nazoren dokaz za take domneve nam služi občina Medgorje, kjer kot že rečeno, niso pri popisu leta 1951 uvr-

(Dalje na 5. strani)

Tabela 1

Primer številke za 16 statističnih jezikovnih skupin, ki so jih statistiki rekonstruirali iz desetih številke za 10 jezikovnih skupin, zbranih po popisu prebivalstva leta 1951

1. „deutsch“ po prvi varianti	428.784 ^{6,7}
2. „deutsch“ po drugi varianti	448.345 ^{8,9}
3. „deutsch-slowenisch“ po prvi varianti	8.617 ⁶
4. „deutsch-slowenisch“ po drugi varianti	19.561 ⁷
5. „slowenisch-deutsch“ po prvi varianti	5.888 ⁶
6. „slowenisch-deutsch“ po drugi varianti	11.218 ⁷
7. „slowenisch“ po prvi varianti	7.707 ⁶
8. „slowenisch“ po drugi varianti	11.316 ⁷
9. „slowenisch“ po tretji varianti	22.534 ⁹
10. „deutsch-windisch“	10.944 ⁶
11. „windisch-deutsch“	5.330 ⁶
12. „slowenisch-windisch“	117 ⁶
13. „windisch-slowenisch“	38 ⁶
14. „windisch“	3.454 ⁶
15. „sonstige, unbekannt“ po prvi varianti	3.885 ⁷
16. „sonstige, unbekannt“ po drugi varianti	26.419 ⁸

Tabela 2

Primer statistične popačenosti številke o jezikovni sestavi prebivalstva po nemških jezikovnih skupinah, ki se kažejo v luči primerjave popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971^{6, 10, 11}

Popisi prebivalstva	„deutsch-slowenisch“	„slowenisch-deutsch“	„slowenisch“	„deutsch-windisch“	„windisch-deutsch“	„windisch“	„slowenisch-windisch“	„windisch-slowenisch“	Skupaj v nemških jezikovnih skupinah
1951	8.617	5.888	7.707	10.944	5.330	3.454	117	38	42.095
1961	3.300	2.200	8.300	7.400	2.500	1.600	—	—	25.300
1971	10.935	758	6.214	3.394	124	454	9	—	21.918

Tabela 3

Primer statistično nepojmljivega prikaza dveh različnih načinov členitve prebivalstva na skupine občevelnega jezika pri dveh popisih prebivalstva v letih 1961 in 1971^{12, 13}

Leto	Skupaj stalno naseljeno prebivalstvo Koroške	„deutsch“	„slowenisch“	„deutsch-slowenisch“ „slowenisch-deutsch“	„windisch“	„deutsch-windisch“ „windisch-deutsch“
1971	525.728	501.350	6.223	11.711	454	3.518
Leto	Skupaj Avstrijski državljani na območju izbranih občin	„deutsch“	„slowenisch“	„windisch“	„deutsch-slowenisch“	„sonstige, unbekannt“
1961	109.438	84.320	7.986	1.580	15.345	207

ANTON SVETINA:

Iz zgodovine Pliberka in okolice

1. marca 1670 je tožil Jakob Pevc, bivši kaplan v Pliberku in sedanji kaplan in spovednik pri ljubljanskih nunah, pliberškega kaplana Mihaela Stergarja na plačilo polletne kolekture v znesku 47 goldinarjev 8 krajcarjev. Škofjski ordinariat je izdal Mihaelu Stergarju dekret, da poravna v enem mesecu svoj dolg, v nasprotnem primeru bo kazensko poklican v Ljubljano in bo tu kontumaciran, dokler ne poravna dolga. Kaplan Mihael Stergar in njegov brat pliberški vikar Jurij Stergar nista bila med seboj v dobrih odnosih. Vikar je svojemu bratu kaplanu očital, da prepogosto zahaja v družbo pliberških meščanov in da živi lahko miselno. Vikar Stergar je zaradi tega dne 10. oktobra 1671 predlagal škofjskemu ordinariatu, naj brata Mihaela sprejmejo v Marijanišče v Gornjem gradu, da se bo v starosti naučil tistih disciplin, ki se jih v mladosti ni naučil. Škofjski ordinariat je vikarju Stergarju odgovoril takole: Več je vredno dobro razumevanje v skupnosti kot oseba enega nepopoljšljivega človeka; da ne bi pokvaril s svojimi slabimi lastnostmi vse črede, se prvojnji vikarja razumljivo ne more ugoditi. V sporu med Janikom Pevcem in Mihaelom Stergarjem v zadevi plačila dolžne kolekture pa je prišlo na razpravi pred škofjskim konzistorijem v Ljubljani dne 18. septembra 1670 do poravnave, po kateri se je toženec obvezal, da poravna svoj dolg v živilih in sicer 16 in pol mernika pše-

nične moke in 35 mernikov ovsu.

20. januarja 1673 je vikar Stergar poročal generalnemu vikarju ljubljanske škofije Filipu Terpinu v zadevi dveh parov zaročencev, ki so prosili za dispenco zakonskega zadržka krvnega sorodstva. V prvem primeru je šlo za dve osebi iz kmečkih krogov, Vida Gradišnika in Marijo Riva, ki sta bila med seboj v 4. oziroma v 3. kolenu v sorodstvu. Kot razlog za poroko je Gradišnik navajal, da je dobrega vedenja in marljiv in da ima dobro kmetijo, ki jo namerava podariti nevesti kot doto, nevesta pa je revna brez premoženja. V drugem primeru pa je šlo za otroke pliberških meščanov. Klement Jamnik je bil zaročen z Marijo Verner, ki je v pričakovanju sklenitve zakona postala z njim noseča. Poroko pa je preprečil nedostojen mladenič Jožef Puglič, ki je pomotoma tudi enkrat spolno občevel z imenovano Marijo, ker ni vedel, da je bila zaročena s Klementom Jamnikom. Klement Jamnik in Jožef Puglič sta bila v krvnem sorodstvu 4. kolena, bila sta torej bratranca. Tudi Marija je mislila, ko je prišel Puglič ponoči k njej, da to ni nihče drug kot njen zaročenec Jamnik, s katerim je bila vajena večkrat spolno občevelati. Po izvršenem dejanju je pomoto prva opazila Marija ter je vsa ogorčena in nestrpljiva začela kričati in je jokaje zapustila sobo. Vikar Stergar je bil dal poklicati predse vse tri imenovane osebe in jih je v navzočnosti

17

sego izjaviti, da se je vse to zgodilo po pomoti in so prosili, naj bi se v izogib javnega škandala izdala čimprej dispensa zakonskega zadržka sorodstva 3. kolena, da bi mogla zaročenca skleniti zakonsko zvezo. Generalni vikar je na ti dve prošnji odgovoril, da se bo v prvem primeru izdala dispensa, čim bo vikar predložil dokaze o stopnji sorodstva. Za drugi primer pa je generalni vikar dal pojasnilo, da v tem primeru ni potrebna nikakršna dispensa, ker je v primerih spolnega občevelanja potrebna dispensa le med sorodniki iz 1. in 2. kolena krvnega sorodstva (sic!).

Leta 1669 se je zopet vršila vizitacija župnije Pliberk. Vizitacijski zapisnik nam prikaže tole: Poklicani cerkveni ključarji Bartolomej Figon, Matija Guethold, Simon Kocičič, Bartolomej Anhuber, Tomaž Guetman in Matija Mohar so se pritožili, da se ob nedeljah služba božja prepozno začneja. Zasllišani vikar Jurij Stergar je izjavil, da je rojen v mestu Kranj, star je 55 let in 28 let duhovnik. Služboval je vedno v območju ljubljanske škofije in to dve leti v Svibnem, nato je bil 7 let vikar mesta Slovenj Gradec in 18 let v Pliberku. Študiral je logiko s kazuistiko. Njegovo življenje in obnašanje je vzorno in je dober pater familias. Pogorelo župnišče je dal lepo popraviti, da je njemu v čast in prijetno bivališče za goste. Tudi cerkev lepo popravljajo razen zidave novega stolpa. Zakristijo in svete posode vzdržuje vikar v največji čistoči. Pri sebi ima mater, sestro in nečake. Župnija šteje 4432 duš; za veliko noč so prejeli vsi obhajilo razen ene osebe, gospoda Crucigerja pl. Studach, za katerega se ne ve, kje se je izpovedal. Dohodki župnika so razvidni iz urbarja, ki je shranjen v Gornjem gradu. Vikar Stergar ima v posesti

duhovnika Valentina Castallanija ter še dveh prič zaslišal. Vsi trije so pripravljeni pod pritiski beneficij sv. Janeza Krstnika, ki mu donaja letno 200 goldinarjev dohodka. Meščani so naslovili na vladarja pismeno prošnjo, naj bi jim dovolil, da oni predlagajo beneficiata v primeru smrti prejšnjega za imenovanje. Škof izjavi, da je proti temu in bo prosil cesarja, da da pravico do predlaganja novega beneficiata njemu, ker bi meščani, če bi dobili tako pravico, to izkoristili sami v prid in ne v prid cerkvi. Pri župniji Pliberk sta stalno nameščena dva kaplana. Vsak izmed njiju upravlja en del župnije s celebriranjem maš, pridiganjem in oskrbovanjem zakramentov. Njihovi dohodki obstajajo iz bire tako, da daje vsak kmet dogovorjeni del mernika pšenične moke in pol mernika ovsu, in iz štolnine za cerkevna opravila, in pride vsak kaplan na letni dohodek 100 zlatnikov. Hrano jima daje vikar. Prvi kaplan je Mihael Stergar, rodni brat vikarja, ki je bil že večkrat vizitiran. Svojo službo opravlja dobro, sicer je bil poprej na glasu, da je pokvarjen, sedaj se je pa poboljšal, kakor so to potrdili meščani sami ter cerkveni ključarji. Drugi kaplan je Jurij Riedl, pliberški domačin, star 29 let, duhovnik je štiri leta, od tega je bil eno leto in en četrtek uslužben pri grajski kapeli, sedaj je drugo leto pliberški kaplan. Titulum mensae je prejel od mesta Pliberk. Je dober, pameten in ljubezniv mož in svojo službo opravlja v zadovoljstvo vseh. Vizitator je na koncu še naročil vikarju Stergarju, naj začneja ob nedeljah službo božjo ob 7. uri, ker so meščani za to prosili.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Zveza slovenskih žena proslavljala mednarodni praznik žena

V ponedeljek 8. marca so imele slovenske žene na Koroškem v dijaškem domu SSD v Tarviser Straži v Celovcu svoj redni občni zbor, katerega so povezale z mednarodnim praznikom žena. Pred 30. leti so slovenske žene ravno na ta dan ustanovile s svojo žensko organizacijo — Antifašistično fronto žena, v kateri so bile zasidrane izkušnje in spoznanja, ki so se porodila v težkem času fašističnega nasilja. Naslednica Antifašistične fronte žena, sedanja Zveza slovenskih žena pa ima danes, ko se v naši deželi bohoti nemški nacionalizem in neonacizem, pred katerim so kapitulirali vlada in stranke, prav posebno in pomembno vlogo. Pri tem je mišljena 25-odstotna klavzula pri štetju naše manjšine, ki jo koroški Slovenci odločno odklanjamo.

Mednarodnega praznika žena, ki ga vsako leto organizira ZSŽ, se je udeležilo okrog 130 slovenskih žena in gostov, med njimi tudi jugoslovanski konzul v Celovcu Peter Zupančič s soprogo, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, zastopnice ženskih organizacij iz Maribora in predstavnice avstrijske ženske organizacije — Bund demokratischer Frauen Maria Rabitsch in tovarišica Mimica.

Predsednica Zveze slovenskih žena Milena Gröblacherjeva je v svojem poročilu seznanila koroške žene z delom organizacije in z bodočimi nalogami ter govorila o pomenu mednarodnega praznika žena. Med drugim je gov. Gröblacherjeva v teku svojih izjav omenila, da so v vladi zastopane stranke prišle do enotnega sklepa v škodo koroških Slovencev, da izvedejo štetje posebne vrste, ki naj bi bilo podlaga za izpolnitev določil v členu 7. Takšnemu diktatu, ki pomeni za našo narodnostno skupnost smrt, se bomo odločno uprli. Zveza slovenskih žena, ki je včlanjena v Zvezi slovenskih organizacij in Narodni svet koroških Slovencev sta proli tej „rešitvi“ odločno protestirala, slovenske organizacije pa so v podkrepitev poslale številne proteste. Prav ta enotnost v borbi za dosego naših pravic pa nikakor ni všeč deželni in državnemu vodstvu. Zato je prišlo do izjav vidnih avstrijskih predstavnikov, da naj koroški Slovenci ne sledimo našim voditeljem in da naj se ustvari nekakšna tretja sila, to so osebnosti, ki bi bile dostopne željam in ciljem vlade. Tem metodam zabijanja klina med naše ljudstvo in njegovo vodstvo, naše ljudstvo ne bo nasledilo in skrivne nade naših narodnih sovražnikov, da bodo tudi med koroškimi Slovenci našli Robase, so nerealne.

Tovarišica Gröblacherjeva je ob zaključku svojega poročila pozvala vse slovenske žene, da skrbijo za čim večjo prijavo otrok k dvojezičnemu pouku, tako v ljudskih šolah in seveda tudi v slovenski gimnaziji. Prosila je zbrane žene, da po-

kažejo več pobud, da bi tudi v otroških vrtcih bili naši otroci deležni slovenskega materinega jezika ter da bi se slovenska beseda s pomočjo knjig še bolj uveljavila med našim ljudstvom.

Zbranim ženam je spregovoril tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter, ki je ženam za njihov praznik iskreno čestital in se hkrati dotaknil najbolj perečega vprašanja — štetja posebne vrste. To štetje ne more nikdar pokazati dejanske narodne slike, kako tudi, ko pa na Koroškem ne prenesejo niti enega dvojezičnega krajevnega napisa. V takšnem vzdušju je preštevavanje nemogoče, poleg tega pa ga državnopogodba tudi ne predvideva. Dr. Zwitter je zaključil svoje besede s pozivom, da moramo biti enotni in strnjeni v lastnih vrstah, da moramo iskati podporo avstrijskih demokratov in računati s podporo matične države.

Čestitkam za mednarodni praznik žena sta se pridružili tudi zastopnica žena iz Slovenije in zastopnica avstrijskih žena (Bund demokratischer Frauen). Obe sta izrazili vso podporo v boju za dosego pravic koroških Slovencev.

Po razrešnici starega odbora, ki se je dobro izkazal, je bil leta pod vodstvom predsednice Gröblacherjeve ponovno in soglasno potrjen.

Na občnem zboru so zbrane žene soglasno sprejele tudi protestno resolucijo naslovljeno na avstrijsko zvezno vlado in koroško deželno vlado s sledečo vsebino:

Odločno odklanjamo kakršnokoli ugotavljanje pripadnikov narod-

nostnih skupnosti v Avstriji, kot podlago za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe. Protestiramo pa tudi proti poskusom razdvajanja pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti in trdno stojimo za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem, v katero je Zveza slovenskih žena včlanjena. Slovenske žene, zbrane na občnem zboru vemo, da je bil delež koroških Slovencev pri zmagi nad fašizmom in vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije velik. Zato tembolj upravičeno zahtevamo od avstrijske zvezne vlade, da se zavzame za tako rešitev našega narodnostnega vprašanja, ki bo odgovarjala v namenu in zasnovi člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Po proslavi in občnem zboru, se je v dvorani razvila prijetna družabnost, na kateri so bile vse udeleženke lepo pogoščene. Mladi dijaški ansambel pa je skrbel za prijetne melodije, kar je celotni prireditvi dalo še bolj svečano obelje.

Razstava o Drabosnjaku v Ljubljani

Prejšnji petek so v Prešernovi dvorani Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani odprli spominsko razstavo ob 150-letnici smrti Andreja Šusterja Drabosnjaka.

Uvodni govor je imel akademik univ. prof. dr. Bratko Kreft, ki je orisal literarno delo koroškega pionirja slovenske literature ter pri tem naglasil, da je končno čas, da Drabosnjak dobi pravo mesto v slovenski književnosti, kajti to kar je za osrednjo Slovenijo pomenil Anton Tomaž Linhart, je v koroškem merilu bil tudi Drabosnjak. Govornik je Drabosnjaka prikazal kot pravega re-

ŠTETJE NA ODRU

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

kabaret, kabaret...

1x1=1

v soboto 13. marca 1976 ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku.

Režija in avtor: Anita Hudl.

Oglejte si posebni kabaret o štetju posebne vrste.

Vsi prisrčno vabljeni!

volucionarja tistega časa ter socialnega kritika.

Otvoritvi razstave so prisostvovali tudi člani SPD „Drabosnjak“ s Kostanj, katere je govornik posebej pozdravil. Kostanjčani so ob tej priložnosti zaigrali dva odlomka iz Drabosnjakovega Izgubljenega sina in tako navzočim prikazali pristno govornico Drabosnjaka, ki je še danes živa na Kostanjah in okolici. Kot igralci so nastopili Andrej Mačnik, Herman Mačnik, Monika Zeichen in Janez Lesjak. Med obiskovalci razstave pa je bil tudi ravnatelj slovenske gimnazije dr. Zablatnik, ki velja kot raziskovalec Drabosnjakove zapuščine, ter pesnik Andrej Kokot rodom iz Kostanj in prof. Janko Zerzer.

Razstavo je pripravil prof. dr. Niko Kuret, ki je navzočim razkazal in razlagal razstavljene eksponate. Razstava je odprta vsak dan od 10. do 13. ure in od 15. do 18. ure. Priporočamo, da si to razstavo ogleda čimveč rojakov s Koroške.

Slovenska prosvetna društva — „Bilka“ v Bilčovsu, „Gorjanci“ v Kotmari vasi, „Kočna“ v Svečah in „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu

vabijo na

1. rožanski izobraževalni teden

od 7. do 14. marca 1976

Program:

Petek 12. marca ob 14.30 uri — farna dvorana v Št. Jakobu v R. „Pastirci“ — mladinski film, predvaja Slovenska prosvetna zveza

ob 19.30 uri pri Adamu v Svečah

„Pastirci“ — mladinski film, predvaja Slovenska prosvetna zveza

Sobota, 13. marca ob 20.00 uri pri Adamu v Svečah

Koncert rožanskih zborov

Pomen „Rožanskega izobraževalnega tedna“, predava nadzornik dr. Valentin Inzko

Nedelja 14. marca ob 19.30 uri — gostilna Miklavž v Bilčovsu

Podijska diskusija: Koroški Slovenci v sodobni družbi — izobraževanje odloča o naši bodočnosti.

Pripravljalni odbor

Proračun občine Železna Kapla, tokrat ni izravnana

Na zadnji seji občinskega odbora v Železni Kapli so med drugim sprejeli tudi redni občinski proračun za leto 1976, ki tokrat ni bil izravnana. Primanjkljaj bo znašal 1,8 milijona šilingov. Zaradi tega proračuna je prišlo do ostre debate. Tako je komunistični mandatar očital, da je poraba izrednih stroškov župana in občinskega predsedstva prevelika, član predsedstva arhitekt Klaura (ÖVP) pa je gospodarski položaj občine označil za nepovoljen. Župan Lubas je v zvezi s proračunom dejal, da so finančne potrebe občine vedno večje in da pri vsej štednji ni bilo mogoče proračuna izravnati. S protiglasom komunističnega mandatarja je bil končno proračun le sprejet.

Do nadaljnjega spora, ki se je končal z odhodom (eksodusom) ÖVP-jevske frakcije, je prišlo zaradi kinoposlopja, to pa zato, ker je župan poročal, da bodo to poslopje dali v najem Konzumu. Župan je to nameru utemeljil s tem, da bi bilo vsakršno popravilo kinoposlopja ali celo grad-

nja kulturnega doma nerentabilno. Ker občina nima namena, da bi prodala kinoposlopje, se je odločila, da bo dala poslopje v najem tistemu, ki bo največ nudil in to je bil Konzum. Kljub odhodu 6-članske ÖVP-jevske frakcije je bila seja sklepna in predlog z glasovi socialistov in glasom zastopnika KPA sprejet. Proti temu sklepu sta glasovala slovenska zastopnika. Zakaj so bili ÖVP-jevska frakcija in oba slovenska mandatarja proti socialističnemu predlogu, ni jasno, ker niso postavili nobenega protipredloga.

Med nadaljnjimi točkami dnevnega reda je bil sprejet tudi predlog živinorejske zadruge, da bi zvišali prispevek za oplemenjevanje živine. Proti je glasoval občinski odbornik (KPA). Izid pregleda računov, ki ni imel nobenih pomanjkljivosti, je bil soglasno sprejet in odobren. Tudi sporazum z bodočim zdravnikom je bil pozitivno rešen. Prakso bo odprl v začetku aprila. Pri tem mu je občina šla zelo na roke.

Koncert KKZ

Krščanska kulturna zveza je v nedeljo 7. marca priredila v celovškem Domu glasbe koncert, na katerem so sodelovali zbor graških študentov pod vodstvom Aleša Schusterja, izbrani zbor slovenske gimnazije in zbor Jakob Petelin-Gallus, oba pod vodstvom prof. Jožka Kovačiča.

Medtem ko je bil prvi del koncerta posvečen slovenski ljudski pesmi, zlasti koroški, sta v drugem delu koncerta izbrani zbor slovenske gimnazije in zbor Jakob Petelin-Gallus izvajala kantato „Jeffereva prisega“ (Simon Gregorčič — P. Hugolin Sattner). Povezovalne besede med pesmimi je podala Eva Krautova.

Slavnostni govor na koncertu, ki je bil posvečen 5. obletnici smrti dr. Francenta Cigana, je imel predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Tischler.

Ni naš namen govoriti o kvaliteti

koncerta, je pa treba povedati nekaj besed o njegovem političnem okviru. Prof. Cigan ni bil samo učitelj na slovenski gimnaziji ter glasbeni strokovnjak; v zadnjem času je bila odkrita in dokumentirana tudi njegova medvojna povezava z zloglasno „Črno roko“, edinico, ki jo imenujejo „Slovenski SS“. V tej luči dobi prireditve nekoliko drugačen značaj in je vprašanje, ali je umestno sodelovanje šolskega zbora na takšni izvenšolski prireditvi.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni vabi na

OBČNI ZBOR

ki bo v soboto 20. marca ob 19.30 uri pri Voglu v Št. Primožu. Po občnem zboru bo film „Gewalt und Gewissen“.

Vsi člani in prijatelji društva prisrčno vabljeni!

Protestna resolucija kapelških žena

V nedeljo, na predvečer 8. marca, se je velika množica slovenskih žena iz Železne Kaple in okolice zbrala v Lepeni, kjer je po stari navadi množično praznovala mednarodni dan žena. Ob tej priložnosti so slovenske žene predlagale in soglasno sprejele protestno resolucijo naslovljeno na zvezno vlado in koroško deželno vlado s sledečo vsebino:

Slovenske žene, zbrane ob priložnosti praznovanja mednarodnega dneva žena v Lepeni — Železna Kapla, odklanjamo predvideno ugotavljanje narodnostnih manjšin v Avstriji kot podlago za popolno in dosledno izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Prepričani smo, da bo takšno ugotavljanje močno stopnjevalo narodnostno mržnjo v našem kraju in da bo škodovalo odnosom med pripadniki slovenske narodnostne skupnosti in pripadniki večinskega naroda.

Zato zahtevamo od avstrijske zvezne vlade, da končno po 20 letih brez predhodnega ugotavljanja odstotkov izpolni člen 7 avstrijske državne pogodbe.

„Gost 76“ bo jutri odprla svoja vrata

Jutri se bodo na celovškem sejmskem razstavišču odprla vrata 8. strokovnega sejma gastronomije in turizma „Gost 76“, ki bo trajal do nedelje 21. marca. Ker je turizem pomemben činitelj zlasti v koroškem gospodarstvu, postaja razstava „Gost“ iz leta v leto privlačnejša in pomembnejša.

Velika pridobitev letošnje razstave „Gost“ je v tem, da bo zasedala v novi sodobno zgrajeni hali 5, ki so jo zgradili v rekordnem času (pol leta) in bo mnogo pripomogla, da bo razstava „Gost“ prišla še bolj do veljave. Razstava „Gost 76“ se bo odvijala v znamenju kuhinje. Začela se bo s posebno razstavo „ognjišče in kuhinjska naprava v spremembi časa“ in končala v demonstraciji kuhinje. V okviru že tradicionalnega tekmovanja mladih kuharjev se bodo tokrat med seboj pomerili kuharji s Tirolske, Madžarske, Poljske in Jugoslavije in pokazali svoje kuharske sposobnosti.

Kot novost razstave „Gost 76“ bo srečanje časnikařev gastronske stroke, za katerega se je prijavilo izredno veliko avstrijskih časnikarjev. Prav tako bodo letos predstavniki nemške trgovinske zbornice imeli prvič z zastopniki koroške trgovinske zbornice strokovni razgovor oz. sestanek, ki se bo v glavnem bavil z vprašanji turizma v zvezi z gosti iz Zvezne republike Nemčije.

Razstava „Gost 6“ ne bo samo prodajnega značaja, temveč bo velik poudarek dajala informiranju gastronomije, kar je razumljivo, saj so želje s strani gostov, ki prihajajo k nam, vedno zahtevnejše.

Sejmski direktor dr. Kleindienst je na tiskovni konferenci pred nedavnim z veseljem ugotovil, da se je razstavna površina v halah povečala od 11.052 na 18.252 m²; razstavna površina na prostem pa od 8948 na 11.348 m², skupno torej od 20.000 na 29.600 m². Na razstavi „Gost 76“ bo razstavljalo skupno 708 podjetij, od tega 381 domačih in 327 iz inozemstva.

Najboljšo informacijo s področja gastronomije bo seveda posredoval obisk razstave, ki ga zaradi številnih novosti in posebnosti prav iskreno priporočamo.

Ne ljudsko štetje ne ugotavljanje manjšine...

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v št. Vidu v Podjuni vabi na igro

KRIVOPRISEŽNIK

ki bo v nedeljo 14. marca 1976 ob 20. uri pri Voglu v št. Primožu. Z igro se bodo predstavili igralci domačega prosvetnega društva.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ in Slovenska prosvetna zveza vabita na

LITERARNI VEČER

ki bo v soboto 13. marca 1976 ob 19.30 uri pri Kovaču na Obirskem.

Sodelujejo: Člani Pododbora društva slovenskih pisateljev v Mariboru in ženski oktet SPD „Obir“.

Ljubitelji slovenske besede in pesmi prisrčno vabljeni!

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na

KONCERT SLOVENSKE LJUDSKE IN UMETNE PESMI

v nedeljo 14. marca 1976 ob 14.30 uri v Kongresni dvorani v Beljaku.

Sodelujejo: Graški študentje, izbrani zbor slovenske gimnazije v Celovcu in zbor Jakob Petelin-Gallus.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vasi vabi na

REDNI OBČNI ZBOR

v nedeljo 14. marca 1976 ob 10.00 uri v društveni dvorani v Dobrli vasi.

Vsi prijatelji društva vabljeni!

Odbor

Slovensko prosvetno društvo v št. Janžu vabi na dramo Leonarda Franka

JEZUSOVI APOSTOLI

v nedeljo 21. marca 1976 ob 19.30 uri pri Tišlarju v št. Janžu. Igra je nastala ob sodelovanju članov SPD v št. Janžu in SPD „Bilka“ v Bilčevsu in obravnava aktualno temo poveljnega časa.

(Nadaljevanje s 3. strani)

stili v vindišarske jezikovne skupine nobenega prebivalca, leta 1961 pa že več kot 70 %, leta 1971 pa le dobrih 10 %. V občini Slovenji Plajberk so leta 1951 našli v vindišarskih skupinah dobrih 70 %, leta 1961 okoli 45 %, leta 1971 pa le 36 % prebivalcev.

Če bi lahko verjeli tem uradnim avstrijskim statističnim podatkom, bi lahko „sklepali“, da se je v dveh desetletjih v občini Medgorje kar dvakrat zamenjala narodnostna struktura prebivalstva in to pri prostorsko manjš mobilnem, na zemljo navezanem kmečkem ali delavsko-kmečkem prebivalstvu. Po objavljenih popisnih podatkih državne uradne avstrijske statistične službe naj bi bila občina Medgorje leta 1951 poseljena s pretežno slovenskim, leta 1961 s pretežno vindišarskim in leta 1971 s pretežno nemškim prebivalstvom. Samo ta primer je dovolj zgovoren dokaz potvorb, ki so jih storili uradni avstrijski popisi prebivalstva v zvezi z jezikovno strukturo.

Občina Globasnica sodi med tiste izjemne občine, kjer so pri popisu leta 1951 vpisovali prebivalstvo tudi v edinstveni jezikovni skupini „slovenisch-windisch“ in „windisch-slovenisch“. Tako so našli v jezikovni skupini „windisch-slovenisch“ več kot eno tretjino od skupnega števila v letu 1951 v to jezikovno skupino uvrščenega prebivalstva na celotnem dvojezičnem ozemlju Koroške in več kot so skupaj našli na tem ozemlju tako uvrščenega prebivalstva pri popisu leta 1971 v obeh jezikovnih skupinah, „windisch-slovenisch“ in „slovenisch-windisch“. Te številke o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku v občini Globasnica so lep primer

mer „statistične telovadbe“ s podatki občevalnega jezika, ki ne prenese nobene kritike.

Kako nezanesljivi so popisni podatki o občevalnem jeziku, seveda le v škodo slovenskemu prebivalstvu, nam nazorno kažejo podatki o jezikovni strukturi prebivalstva v občini št. Štefan v Ziljski dolini. Tu so v času nacizma pri popisu prebivalstva leta 1939 našli manj kot polovico prebivalstva z nemškim občevalnim jezikom, pri popisu leta 1951 pa že 100 %, pri popisih leta 1961 in 1971 pa več kot 99 %. Več kot prepričljivo je, da ni moglo v dvajsetih letih, med popisoma prebivalstva leta 1939 in 1951, pa tudi še ne do leta 1971, izumreti slovensko govoreče prebivalstvo v tej še precej agrarni občini, ki v tem času ni doživela kakih bistvenih gospodarskih ali demografskih sprememb. To nam dokazujejo tudi uradni podatki o sestavi šoloobveznih otrok po materinem jeziku, ki so jih zbrali učitelji v tej občini na šolah v št. Štefanu in št. Pavlu v šolskem letu 1954/55. Na obeh šolah so našli več kot 30 % otrok s slovenskim materinim jezikom. Če bi lahko verjeli statističnim podatkom vseh treh poveljnih avstrijskih popisov o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku, bi lahko sklepali, da izumro manjšine tudi v krajih, kjer so v prevladi, v dobrem desetletju.

Podobna nezanesljiva vrednost popisnih podatkov o jezikovni strukturi se nam razkriva tudi v občini Brdo v Ziljski dolini s primerjavo uradnih podatkov o materinščini šoloobveznih otrok v šolskem letu 1954/55. V tej občini so leta 1951 našli v jezikovni skupini „deutsch“ okoli 61 odstotkov prebivalcev, v letu 1961

75 % in v letu 1971 več kot 91 %; pri popisu šoloobveznih otrok po materinem jeziku so pa našli skoraj 80 % otrok s slovenskim materinim jezikom.

Taki, s statističnimi manipulacijami pridobljeni podatki o jezikovni strukturi prebivalstva, so služili Avstriji kot osnova pri pripravi za Slovence nesprejemljivi zakonov o dvojezičnih topografskih napisih in o uporabi slovenščine na sodiščih.

Ugovori koroških Slovencev pri avstrijskih vladnih organih zoper vse, kar jih je diskriminiralo pri popisih prebivalstva, pa niso imeli pozitivnega odziva.

Kritična osvetlitev ravnanja popisnih komisarijev in avstrijske statistične službe pri vseh treh poveljnih popisih prebivalstva, še posebej statistikov, ki so pripravljali, sprejemali, obdelovali in objavljali statistično gradivo o jezikovni strukturi prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju Koroške, nam je pokazala, da niti avstrijska statistična služba niti celotno družbeno okolje na narodnostno mešanem ozemlju Koroške ob še tako idealno izdelani metodi za preštevanje prebivalstva posebne vrste ne morejo v sedanjosti zagotoviti takih popisnih rezultatov, ki ne bi škodovali koroškemu Slovincem. V taki družbeni klimi, ki je prežeta s protislovenskim razpoloženjem določenega dela prebivalstva si tudi ne moremo zamisliti, da ne bi preštevanje prebivalstva posebne vrste izzvalo še huje in nevarnejše protislovensko vzdušje kot so to povzročili vsi dosedanja avstrijski poveljni popisi prebivalstva. Dosedanje izkušnje nestrokovnega ravnanja avstrijskih statistikov in avstrijske statistične službe s popisnimi podatki o jezikovni

strukturi prebivalstva ne morejo biti jamstvo pred mahinacijami s popisnimi podatki preštevanja prebivalstva posebne vrste. Zagotovitev varnosti koroških Slovencev pred novo napetostjo ter zjamčene tajnosti popisnih podatkov ne moremo pričakovati, pa čeprav bi Avstrija prepustila to posebnim, posebej organiziranim zveznim institucijam, saj doslej avstrijska vlada ni mogla zagotoviti niti izvajanja zakona o dvojezičnih krajevnih napisih.

Viri in literatura

- 1 Grafenauer Bogo: Teorija in praksa ljudskih štetij od srednje 19. stol. do danes, referat na 2. koroških kulturnih dnevih leta 1970, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu (Arhiv).
- 2 Klemenčič Vladimir: Kritični prenos avstrijskega popisa 1951 z ozirom na jezikovno strukturo na Koroškem, Razprave in gradivo, Ljubljana 1960, št. 2, str. 101–182.
- 3 Pleterški Janko: Die Volkszählung vom 31. März 1961, Razprave in gradivo, št. 4–5, Ljubljana 1966, str. 165–217.
- 4 Drušković Drago: Nekaj vprašanj koroških Slovencev (Po 19 letih avstrijske državne pogodbe), Razprave in gradivo, št. 6, Ljubljana 1974, str. 10.
- 5 Malle Avgust: Ljudsko štetje 1971, 5. koroški kulturni dnevi, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu (Arhiv).
- 6 Volkszählungsergebnisse der Gemeinden mit zweisprachigen Schulen 1890–1951, Beilage zum Sonderabdruck aus Nr. 49 der „Kärntner Landes-Zeitung“ vom 18. Dez. 1953, „Entwurf zum neuen Kärntner Schulgesetz“.
- 7 Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Juni 1951, nach Gemeinden Kärnten. Bearbeitet und herausgegeben vom Österreichischen Statistischen Zentralamt Wien 1952, str. 14.
- 8 Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Juni 1951, nach Gemeinden Kärnten. Bearbeitet und herausgegeben vom Österreichischen Statistischen Zentralamt Wien 1952, str. 3–13.
- 9 Statistisches Handbuch für die Republik Österreich. Herausgegeben vom Österreichischen Statistischen Zentralamt Wien 1952, str. 14.
- 10 Kärntner Nachrichten, št. 11/1962.
- 11 Wohnbevölkerung Kärntens nach Umgangssprache (detaillierte Gliederung), Staatsangehörigkeit und Gerichtsbezirken 1971 (Gebietsstand 12. Mai 1971), Statistische Nachrichten, 28. Jahrgang (Neue Folge), Heft 7, str. 405.
- 12 Österreich nach Umgangssprache 1971 und 1961 in ausgewählten Gemeinden Kärntens (Gebietsstand 12. Mai 1971), Statistische Nachrichten, 28. Jahrgang (Neue Folge), Heft 7, Tabelle 3, str. 410.
- 13 Die Umgangssprache 1961 in ausgewählten Gemeinden, Statistisches Handbuch des Landes Kärnten, 12. Jahrgang 1966, str. 17.
- 14 Die Umgangssprache in den gemischtsprachigen Gemeinden, Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Juni 1951 nach Gemeinden Kärnten, Wien 1952, Heft 4, str. 14.

Tabela 4

Prikaz očitne protislovnosti treh poveljnih popisov o jezikovni sestavi prebivalstva, ki so posledica drobljenja na strokovno neutemeljene jezikovne skupine na primeru nekaterih občin Koroške v letih 1951, 1961 in 1971 6, 7, 14

	1951			1961			1971		
	„deutsch“	„slovenisch und Kombination mit slowenisch“	„windisch auch in Kombination mit deutsch“	„deutsch“	„slovenisch und Kombination mit slowenisch“	„windisch auch in Kombination mit deutsch“	„deutsch“	„slovenisch und Kombination mit slowenisch“	„windisch auch in Kombination mit deutsch“
Brdo — Egg	40,8	23,9	35,3	75,1	9,8	14,3	91,2	5,2	3,6
Št. Štefan — St. Štefan	100	—	—	99,5	0,3	—	99,3	0,3	0,3
Sele — Zell	2,4	94,6	—	4,7	83,1	11,7	5,5	91,9	2,6
Medgorje — Mieger	8,6	91,4	—	25,0	3,2	71,8	76,4	12,7	10,9
Zitara vas — Sittersdorf	15,6	14,8	69,7	48,1	13,6	38,1	49,8	36,7	13,5
Globasnica — Globasnitz	11,6	37,2	51,2	16,4	46,6	37,0	29,0	59,0	11,9
Slovenji Plajberk — Wind. Bleiberg	18,7	10,0	71,3	23,1	30,3	44,7	23,1	40,6	36,3
Vernberk — Wernberg	79,5	20,5	—	97,4	2,1	0,5	98,5	1,5	—
Radise — Radsberg	44,9	46,9	8,2	11,2	61,8	27,0	40,6	46,2	13,2
Djekše — Diex	53,9	2,4	43,7	76,0	8,9	15,1	92,7	5,2	2,1
Smarjeta — St. Margarethen	23,2	12,3	64,5	66,3	14,3	19,4	64,5	16,9	18,6

JOŽE KROFLIČ

17

Skozi smrt v življenje

Takega uradnega tatu ne smem kaznovati, tako si je menda mislil paznik, saj bi moral potem kaznovati tudi sebe. Kriminalci policist in paznik sta marsikaj skupno pokradla iz zavojčkov, ko so pošiljali domači svojim dragim perilo. A razjezil se je in nekaj dni oni ni smel nositi političnim pripornikom hrane. Tudi to je bila za požrešnega policista huda kazen. Ni si mogel nabrati in nakrasti od političnih pripornikov krompirja in moral je srebat pač le vodo in čisto čorbo, za nameček pa dva ali tri gnile krompirje.

Razen tega mu je dejal paznik, da njemu prav za prav v zaporu ne gre slabo. „Poglej politične pripornike, kako stradajo, dneve in dneve so brez hrane in za nameček še strašno trpijo, nikdar nobenih priboljškov. Ti pa si takim siromakom še kradeš!“ Tako mu je rekel.

Toda naduti policist ni molčal in se je odrezal:

„Jaz bi v takih okoliščinah že davno sebe pokončal!“

Slovinci pa ne klonimo v takih okoliščinah. In čeprav so nam vzeli vse: imetje, otroke, brate in sestre, starše, svobodo — nečesa nam niso mogli vzeti: trdne volje: rajši v smrt kakor v prostovoljno sužnost!

Paznik je pogledal po drevesu. Zmajal je z glavo. Kaj je neki mislil? Morda to, da ga žalostnim in obupanim ni postavil. Postavil ga je zaradi inspekcije, postavil zase.

In zato to božično drevo ni lajšalo bolečin ubogim trpinom, ne ran, ne bridkosti, ne trpljenja.

Kakor bi se trpljenje za nekaj časa ustavilo, tako se je zdelo Marjanu in Jožetu, ko sta se pogovarjala o obisku, o gestapovcu s keksi, o družini, o otrocih, o Mariji in Magdaleni, o božičnem večeru. In zašla sta s pogovorom celo daleč naprej: k svobodi.

Zvonilo je poldne. Iz lin je udarjal le en zvon, edini zvon v mestu, njegova pesem pa je bila veličastna kakor pesem tisočerihih strun.

Jožeta so gestapovci strašno mučili in ni imel druge želje kot postati spet človek. Človek v svobodi, lepi, zlati svobodi, ki mora priti. A spomnil se je strašne obsodbe, katero so bili zanj izrekli gestapovci: smrt s strelom.

Nekaj časa je molčal, nato pristopil k Marjanu in dejal: „Marjan, če me kdo reši, če reši edinega skrbnika naši Magdaleni in Mariji, bom postal vzgojitelj in pastir našega naroda in vso skrb bom posvetil vzgoji svojih sester.“

Marjan je pogledal Jožeta in sam ni izrazil zaradi smrtni obsodbe posebnih želj. Nekaj trenutkov je mislil, stopil tri ali štiri korake proti linici na vratih in prislunil, če kdo ne posluša. S hitrimi koraki se je vrnil.

„Peščena ura meri čas in trpljenje in šteje življenje le za zatiran narod. Toda, Jože, počakaj! Obrniti bo treba to uro in drobna sipa bo še dalje merila čas in življenje — toda ne za naju, ne za naš narod! Merila bo čas in štela ure življenja tudi tem groznim preganjalcem! Jaz verujem in upam!“

„Res je, Marjan, saj bi moralo vse umreti, če bi ne bilo upanja!“

„Tudi ljubezen bi morala izkrevaveti, če bi ne bilo upanja!“ je odvrnil prijatelj.

„Teh nasilnežev ne bomo nikdar več ljubili. Celu naša svoboda ne more več razplamteti ljubezni. Gorje vam! Gadja zalega, zavrženi rod! Hinavci, ovaduhi! Ni zlobe, sramotnejše od vaše!“

Jože se je razvnel. Skoraj je pozabil, da ga oklepajo debeli in vlažni zidovi, močni zapahi. Zdelo se mu je, kakor bi se sklonila nebesa in terjala zase življenje. Drobne misli so mu padale v čisto dušo in želel je, naj bi kmalu dotekla zadnjemu trpinu ura v tej strašni hiši.

Marjan in Jože sta se pripravljala na božični večer. Mračilo se je že in iz lin se je spet oglašil večerni zvon z avemarijo. Na mizico sta si postavila košček črnega kruha s sirom in priboljšek od dopoldanskega obiska — kekse. Na božični večer in na večje praznike večerje v zaporih niso delili. Le košček sira, ki si ga lahko z dvema grizljajema zmlel — to je bilo vse.

Iz neke celice, kjer je bilo zbranih več pripornikov, se je slišalo ubrano petje božične pesmi:

Sveta noč, blažena noč...

Toda sredi kitice so nenadoma utihnili in zapahi so popustili. Zaslišala sta klicanje imen.

Še nekoliko trenutkov in tudi v njuno celico so stopili gestapovci in oboroženi policisti.

„Marjan Vidmar in Jože Križan, napišita poslovilni pismi!“

Marjan in Jože sta prebledela. Srce jima je za trenutek obstalo in znoj jima je polil telo. Dobila sta vsak košček papirja in začela pisati pismi.

Jože je pisal:

„Magdalena in Marija!“

Vidim vaju v duhu, kako sta žalostni, in vem, da sta tudi zapuščeni. Saj nimata ne očeta, ne matere, ne sredstev, niti starosti za samostojno življenje. Magdalena, ti nisi še velika, vendar si starejša od Marije in s punčkami se ne igraš več. Magdalena, ti boš prevzela nad najino najmlajšo sestro materinsko oblast! Mlakarjevo Ano prosi za pomoč, sporoči ji, da jo tudi jaz prosim — menda bom šel k materi in očetu — ti pa čakaj z Marijo na novo pomoč — pomoč svobode! Poljubljaj vaju vajin

Jože.“

Ko sta Marjan in Jože pismi napisala, je gestapovec prebral vsebino. Marjanovo pismo je takoj izrgal. Ni povedal zakaj. Jožetovo je oddal službujočemu pazniku. Med pisanjem sta si obsojenca nekoliko opomogla. Marjan je vprašal gestapovca:

„Ali naj se oblečeva?“

„Ne, ne, kar taka ostanita! Vse lahko pustita v celici! Ne bosta potrebovala ničesar!“

Verige so zarožljale in oba sta bila kmalu pripravljena na pot. Na pot v — večnost.

Namesto božičnega večera so ju močno vklenili, namesto pričakovanja svete noči miru — jima je legal v dušo nemir, obup.

Ne, ni bil obup! Ne, saj to ni mogoče, saj to ni pot v

Moj otrok je samovoljen

Ko bi vprašali starše, v katerem starostnem obdobju so imeli z otrokom največ vzgojnih težav, bi bil odgovor večine roditeljev: "V obdobju med drugim in tretjim letom."

Zakaj je otrok, ki je bil do svojega drugega leta staršem le v veselje, ubogljiv in priden, nenadoma postal samovoljen, spoznal čudežno besedo "ne" in "nočem", namesto, da bi kot doslej, naredil vse, kar mu ukažemo, pričel delati po svoje. In če mu nočemo ustreči — takrat šele nastopi tragedija: otrok postane hud, včasih tako hud, da tepe vsakogar, ki mu ne dovoli, da bi izpeljal tisto, kar se je bil namenil, ali pa tako nesrečen in užaljen, da od joka niti do sape ne pride in pomodri v obraz. Nekateri otroci prebolijo to obdobje, ki ga pogosto imenujemo "obdobje trme", na manj drastičen način, vsekakor pa je za večino staršev to čas, v katerem se sprašujejo, kaj je narobe z otrokom, da se je pričel tako vesti.

Pripomniti moramo, da ti pojavi nastopijo pri nekaterih otrocih že pred drugim letom in lahko trajajo preko tretjega leta, vendar pa dosežejo pri večini otrok svoj višek med drugim in tretjim letom.

Z dvema letoma se je otrok dokaj osamovoljil in postal aktiven član družine, udeležuje se družinskega življenja, sodeluje pri jedi, zna že spoštovati hišni red, oziroma ve, kaj je dovoljeno in kaj ni in že malo pomaga v gospodinjstvu. Otrok je spoznal, da lahko nekaj stori ali ne stori in da je to odvisno od njega, živi v tem svojem odkritju in ga uveljavlja. Otrokov "Ne!" in "Nočem!" pomeni, da se je otrok pričel zavedati samega sebe in ugotavljati, da ni več povsem neobgleden in odvisen od matere, pričena postajati osebnost. Razumljivo je, da še ne zna uskladiti svojih želja z željami staršev, da včasih navidez trmasto in obupno brani svoje interese.

Zdaj pa, kako ravnati z otrokom v tem obdobju, kako ravnati z otrokom, ki težko preživlja to obdobje in prihaja v številne konflikte s svojim okoljem? Namreč — vse lepo in prav, da otrok uveljavlja svojo voljo, vendar oče mora v službo in ne more ostati doma, če se otrok s tem ne strinja. Izbruhli otrokove jeze pa so brez dvoma neprijetni za starše in za otroka.

Ce otrok reče "Ne!", ga ne smemo vedno načelno prisiliti, da naredi tisto, kar mi želimo. Pustimo mu, da se uveljavlja v nekaterih stvarih, sicer mu bomo zlomili vso voljo in iniciativo. Predvsem ne pozabimo, da ta "Ne!" ne pomeni trme ali hudobije, temveč je izrečen zaradi zakonitosti notranjega duševnega razvoja otroka, ki določa, da se mora otrok nekoč postaviti na lastne noge. V tem obdobju mu moramo pomagati, da se nauči uskladiti svoje lastne želje z željami staršev. Ker pa je tako majhen otrok le malo dovozen za prepričevanje in ker mu vendar ne smemo dovoliti, da vedno obvelja njegova volja, se poslužujemo določenih načinov, s katerimi otroka premotimo in pripeljemo do tega, da stori,

Čaj za dober spanec

BALDRIJAN

V vsakem organizmu v naravi opažamo določeno ritmiko. Ena od teh ritmičnih sprememb pri živih organizmih je periodično menjavanje budnosti in spanja. To menjavanje je pri človeku nadvse nujno, saj bi predolgo trajajoča budnost povzročila hude okvare centralnega živčevja. Zdravo spanje je velik dar, saj nič tako ne pomladi človeka kot dober nočni počitek.

Žal pa je ravno nespečnost tista težava, nad katero se ljudje pogosto pritožujemo. Povzročajo jo lahko različne bolezenske motnje (kašelj, dušenje, bolečine, temperatura), pogosto pa so vzroki tudi drugačni. Poznamo več tipov nespečnosti, vendar najgre za kateregakoli, najbolje bo, če skušamo nespečnost odpraviti na kar se da neškodljiv način. Jemanje različnih uspaval je danes zelo razširjeno, a tudi škodljivo, zato po njih sezite le poredkoma in če jih že morate jemati, skušajte menjavati vrste uspaval. Priporočljivo je tudi, da o nespečnosti ne razmišljamo preveč, kajti čim bolj se boste mučili, tem hujša bo nespečnost.

Za dober spanec je zvečer priporočljivo popiti kozarec toplega mleka, osladkanega z medom. Po takem napitku je spanje daljše in trdnjše.

Veliko manj škodljivi od pravih uspaval so zdravilni čaji, ki si jih lahko pripravimo iz naslednjih zdravilnih rastlin: baldrijan, kamilice, hmelj, vrtni timijan, med, melisa, materina dušica, jeglič, zdravilna medena detelja, šentjanževka, robida, koper, dišeča perla, dišeča vijolica in meta. Iz več naštetih zdravilnih rastlin lekarnari izdelujejo različne pripravke, farmacevtska industrija pa zlasti iz baldrijana in hmelja izdeluje lahka uspavalna sredstva, ki jih lahko kupimo brez recepta.

kar želimo, brez večjih nevednosti. Če otrok reagira na prepoved z navalom jeze ali joka, poskusimo obrniti njegovo pozornost drugam, ali počakajmo in poskusimo čez nekaj časa ponoviti svojo željo ali ukaz na drugačen način. Vsekakor pa izražamo svoje želje mirno, prijateljsko in dobrohotno. Če pa pričakujemo otrokov odpor, mu naročimo v taki obliki, da se bo navdušil za tisto, kar mu predlagamo. Na primer: "Mojca, gremo domov!" Mojca prične jokati: "Ne, nočem!" Namesto da bi otroka s silo odveljali domov, poskusimo drugače. "Moramo iti pogledat, kaj dela kužek. Najbrž je že lačen in Mojca ga mora napraviti."

je razširjen po vsej Evropi. Najraje raste na vlažnih predelih, med grmovjem, na travnikih in ob vodah. Pri tem pa naj kar takoj pripomnimo, da moramo pri nabiranju vselej dati prednost rastlinam, ki rastejo na suhih tleh, ker so bolj aromatične in bolj učinkovite. Baldrijan ima koreniko, votlo, vitko in pokončno steblo.

Listi so pernato deljeni, nasprotni, lističi pa so suličasti, celorobni ali nazobčani. Na vrhu stebela so rožnati, v socvetju združeni cvetovi, ki so včasih škrlatno rdeči, včasih tudi beli. Rastlina cvete od maja do septembra, korenine in korenike pa izkopavamo septembra in oktobra. Baldrijan lahko gojimo tudi na domačem vrtu, vendar ga moramo zavarovati pred mačkami. Enako velja za korenike, ki jih sušimo. Duh po baldrijanu povzroča pri mačkah čudno zanesenost in se ob divjem mijavkanju valjajo po koreninah ali po nasadu.

Rastlino so poznali že stari grški in rimski zdravniki, ki so z njo zdravili v glavnem ženske bolezni. Zdravljenje z baldrijanom je sprejela tudi sodobna medicina.

Baldrijanov čaj je koristen tudi pri živčnih, nemirnih otrocih, ki imajo pogosto črevesne krče. Nasploh pa ga priporočajo pri prebavnih motnjah, ki so živčnega izvora, zaradi nezadostnega izločanja prebavnih sokov v želodcu in črevesju in pri živčnem bruhanju.

Eterično baldrijanovo olje v majnih količinah draži živčevje in prek njega vpliva na srce, krvni obtok in mišice. Posebno mešanica baldrijana s hmeljem je priporočljiva pri trajni nespečnosti. Pri tem se nam ni treba bati škodljivih stranskih učinkov, vendar po dveh do treh tednih za nekaj časa prenehajmo piti čaj. Predolgo uživanje velikih količin baldrijana lahko izzove slo po baldrijanu, to pa povzroča ohromitve in srčne težave.

Hemeroidi ali zlata žila

Zaskrbljeni kmet toži, da ima že dalj časa bolečine, kadar gre na blato. Zadnje čase pa opaža, da mu ob iztrebljanju izstopi tudi črevo. Zdravnika se boji, zato sprašuje, kako bi se lahko sam pozdravil. Če pa bo že moral k zdravniku, bi rad vedel, kaj bodo naredili z njim.

Veseli me, da vam strah pred zdravniki ni preprečil napisati tega pisma. Za težavami in znaki, ki ste jih opisali, se lahko skrivajo različne bolezni. Zelo pogosto so tem težavam vzrok hemeroidi ali po domače zlata žila. Hemeroide prdestavlja razširjen žilni pletež v sluznici danke. Vzroki za prizadetost teh žil so različni: podedovana nagnjenost, sedeči poklic, dvigovanje bremen, ob katerem pride do povečanega pritiska v trebušni votlini, neka-

tera obolenja na jetrih in prebavilih, starost itd. Sluznica tega področja je zelo ranljiva. Pogosto pride do majhnih ranic v obliki razpok, ki močno bolijo, tako da se bolnik boji vsakega iztrebljanja. Če bolezen traja dalj časa, se lahko pojavi prolaps (izstop, izbuh-njenje) sluznice ali pa cele črevesne stene iz danke. V prvem primeru lahko sluznico namažemo z vazelinom in previdno s prsti spravimo nazaj, v drugem primeru pa nam običajno to ne uspe. Zdravljenje je različno. V lažjih primerih, ko zistopi le sluznica, lahko to pozdravimo s posebnimi injekcijami. V težjih primerih pa je potrebna operacija. Ob koncu lahko zaključiva, da bo prvi korak na poti k ozdravitvi, obisk pri splošnem zdravniku, ki vam bo verjetno dal napotnico za kirurga. Da bi vas še bolj prepričal o potrebnem pregledu in zdravljenju pri zdravniku, naj dodam še tole: opisal sem vam le najpogostejše obolenje, ki je običajno vzrok težavam kot jih imate vi. Za takimi težavami pa se lahko skrivajo tudi druga, sicer redkejša, vendar resnejša obolenja, ki zahtevajo natančno in zgodnjo diagnozo ter pravočasno in primerno zdravljenje.

Opozoriti moram vse ostale bralce stare nad 40—50 let, da naj ne odlašajo z obiskom pri zdravniku, kadar se pojavi in ponavlja brez pravega razloga kri na blatu, kadar se poprej ustaljen način iztrebljanja spremeni, kadar se pojavijo dnevi zaprtja, ki jim sledijo 1—3-dnevne driske, kadar se pojavi občutek siljenja na blato, ki je lahko stalen. Našteti znaki so lahko odraz rastočega tumorja na črevesju. V sedanjem času je uspešen način zdravljenja le dovolj zgodnja diagnoza in nato operacija.

smrti, to so le sanje! Na sveti večer ne hodi smrt okrog oglov, na sveti večer hodijo le rojenice..."

Deset političnih "zločincev" so naložili na avto in odpeljali proti Trojanam.

Naletaval je sneg. Politični "zločinci" so molčali, od mraza so jim šklepetali le zobje. Policisti so bili nejevoljni in surovo suvali vklejane obsojence. Snežni meteži so zadrževali hitro vožnjo avtomobila. Le počasi so se prepirali dalje. Šofer je končno ugasnil luči, reflektor, s katerim je po mestu in bližnji okolici tako bahavo svetil, je zamrl.

"Ozemlje upornikov!" je šofer povedal policistom. Le-ti so se stresli in kakor obsojenci tudi oni zašklepetali z zobmi. Prileten policist je kmalu ponudil nekemu obsojencu cigareto. Sam ni vedel, ali se mu je zasmilil, ali zaradi strahu, ali se mu je hotel prikupiti? Obsojenec je skrivoma pokadil cigareto, menda zadnjo v življenju. Policistu se je zahvalil in šaljivo dodal, da se bo na onem svetu tudi njega spomnil.

Policist ni menda nič pomislil in je kar tjavdan rekel: "Mogoče bom jaz prej tam kot ti."

Vozili so že kakšne dve uri. Nenadoma je šofer ustavil avto. S prednjimi kolesi je zadel ob deblo, poleženo čez cesto.

"Sakra!" je dejal. "Sedaj smo tu!"

"Kaj je, kaj je?" so preplašeno spraševali policisti.

"Nič ni, nič ni!" se je oglašil za debelo jablano močan glas. "Kar lepo izstopite in orožje položite na kup, da boste lažje hodili!"

Trije policisti so skočili z avtomobila in planili v obcestni jarek. Usmerili so brzostrelke proti debelu, od koder so slišali poziv na oddajo orožja. Še predeni so sprožili, je iz ozadja zapela strojnica in onemogočila boj.

Drugi policisti so pometali orožje kar z avtomobila na kup in poskakali z dvignjenimi rokami na tla.

Od vseh strani so na preplašene policiste režale cevi slovenskih domoljubov.

Komandant policistov je moral razkleniti verige političnim zločincem, ki so se veselo objemali, prenovljeni v življenju — saj so jim rojenice na sveti večer drugič v življenju podarile življenje.

O božiču so srca nepopisno polna veselja. Na božičnih drevescih gorijo lučke. Prijetna toplota dviga srca in blažen mir je v naravi. Vse hiti domov, k svojim dragim, in v kotih bogatih in bornih hiš brli lučka pri jasicah. Otroci široko odpirajo oči in poltiho govorijo pred jasicami. Na božični večer je malo hiš, ki niso spremenjene v svetlišče.

Križanovo Marijo so odpeljali z avtomobilom v neko zavetišče v Gradcu. Magdaleno pa so s skupino drugih otrok naložili na vlak.

Oster žvižg se je razlegel in odjeknil po mestu od hiše do hiše. Lokomotiva je počasi potegnila proti rajhu. Okna so bila zastrta in nihče ni smel gledati skozi njega.

Ubogi otroci niso imeli božičnega večera.

Policisti tudi pri teh otrocih niso odložili orožja. Zvesto so tiščali puške k sebi. Skupina za skupino se je menjavala na straži. Prižigali so cigareto za cigareto in zameglili železniški voz, da se ni videlo iz kofa v kot. Neki fantalin z eno zvezdo je razložil ob sebi dobrine in jih slastno pospravljaj. Otroci so požirali sline. Neko deklico je želja po sladkarijah premamila in proseče je nastavila roko.

"Marš, marš!" se je zadr vanjo fant. Dekle je osramočeno zlezla na kup in niti pogledala ni več suroveža.

Vlak je enakomerno udarjal in otroci so drug za drugim zadremali.

Magdalena je slonela na culi. Razjokane in razbolele oči so jo pekle in srce ji je hitreje bilo kakor po navadi. In je zaspala.

"Marija, Marija, prinesi pastirčka, tistega dobrega pastirčka, ki nese ovčko na hrbtu. Postavim ga pred jaslice!"

In Marija ji je dala pastirčka.

"Mama, mama, poglej, poglej, kako lepo brli lučka!"

Magdalena je videla mater in Jožeta in Marijo in se v sanjah lepo nasmejala. Policist jo je začudeno pogledal, rekel pa ni nič, saj je imel polna usta.

Magdalena je še kar sanjala. O domu, o Mlakarjevi Ani, o sosedih, o Jožetu. In spet se ji je prikazala mati in jo božala.

Ko se je prebudila, je zagledala poleg sebe mrkega

policista. Bilo je že jutro in zavese na oknih so bile odgrnjene. Nekje v Gornji Avstriji so pognali otroke iz voz in jih peljali v taborišče.

Na zbornem prostoru je stalo veliko žen in otrok. Oblečeni so bili v cebraste obleke in strmeli so v nove prišlece.

Esesovke so košato hodile okrog čet. Ob kolkih so jim še bolj bahavo visele pištole.

Slovenske otroke so peljali v kopalnico, tam so dobili številke in pobrali so jim še tiste reči, ki so jih imeli s seboj.

Magdalena se je kmalu zavedela in iz cule vzela sliko, na kateri so bili mati, Jože, Marija in ona sama. Tega edinega in najdražjega imetja pač ni mogla zaupati taboriščnemu skladišču.

Nato so jih peljali v barako.

Čudno, na božični dan je bila na velikem zbornem prostoru postavljena velika smreka in okrog nje so stali ubogi otroci. Gledali so božično drevo, ki pa ni bilo tako kot doma. Le nekaj svetlih okraskov so bili navesili nanj in nekaj belega je viselo na njem, kar naj bi predstavljalo sneg.

Božični prazniki so minili in Magdalena je bila nesrečna, kajti spomini na drage ob takih dneh so najslajši...

Odslej so tekli dnevi, tekli so, počasi, a nepretrgano.

Do svobode.

Do drugega božiča.

Trda je bila otrokom v taboriščih. Delali so od jutra do večera na poljih in v raznih delavnicah, kjer so jih napihnjene esesovke pretepale in suvale in zmerjale za vsak najmanjši prekršek.

Dež, sneg, veter, vihar, lakota, legar, griža, flegmona, jetika, pegavica — to so bili zvesti spremljevalci pripor-nic. Minevali so meseci. A glej, zarja svobode se je že svetlikala izza gora.

In nekega dne so prišli osvoboditelji v to grozno taborišče in čez nekaj tednov se je vrnila Magdalena v domovino.

Na postaji sta jo čakala Jože in Marija.

(Konec)

Dvojezičnost v SR Sloveniji na narodnostno mešanem ozemlju v Prekmurju

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Glede na skupno število zaposlenih Slovencev je le-teh zaposlenih v sekundarnem sektorju 59 odstotkov, v terciarnem 17 odstotkov, v kvartarnem pa 24 odstotkov. Ravnotežje v zaposlenosti v neagrarnih dejavnostih se kaže tudi z razmerjem med zaposlenimi Slovenci in Madžari od skupnega števila zaposlenih. Med temi je 34 % Madžarov in 55 odst. Slovencev, kar približno odgovarja razmerju Slovencev in Madžarov v Lendavi. Sorazmerje v zaposlitvi med madžarskim in slovenskim prebivalstvom glede na razmerje med absolutnim številom pripadnikov slovenske in madžarske narodnosti se kaže tudi v nacionalni strukturi zaposlenih v terciarnih in kvartarnih dejavnostih na podeželskem delu nacionalno mešanega ozemlja. V teh dveh dejavnostih je zaposlenih 51 % Slovencev in 44 % Madžarov, ostali del delovnih mest teh dveh dejavnosti pa zasedajo prebivalci drugih jugoslovanskih narodov.¹³

Med pomembne dejavnice socialne mobilnosti sodi tudi možnost izobraževanja prebivalstva. Prvo možnost pogojuje dobro organizirano dvojezično osnovno šolstvo, drugo pa štipendijska politika, ki zagotavlja možnost nadaljevanja šolanja vsemu prebivalstvu, ne glede na narodno pripadnost. Enakopravna možnost za doseg izobrazbe vseh vrst in stopenj se najbolje izraža v izobrazbeni strukturi po nacionalni pripadnosti prebivalstva. Da so Slovenci in Madžari imeli doslej enake možnosti za doseganje izobrazbe, nam kažejo na primer ti podatki. Popolno osnovno šolo je zaključilo od vsega prebivalstva na nacionalno mešanem ozemlju 56 % prebivalstva, od vsega madžarskega 61 %, od vsega slovenskega prebivalstva pa 50 %. Srednjo, višjo in visoko izobrazbo je med madžarskim prebivalstvom doseglo 11 %, med slovenskim pa 21 %. Vzrok za relativno slabšo izobrazbeno strukturo pri madžarskem prebivalstvu moramo iskati v njihovi relativno večji navezanosti na zemljo in s tem povezani manjši težnji po šolanju v srednjih, višjih in visokih šolah. Trend deagrarizacije pri madžarskem prebivalstvu se je v zadnjem razdobju izenačil s trendom deagrarizacije slovenskega prebivalstva. Novi zakon o štipendiranju v Sloveniji daje možnost za pridobitev štipendije za šolanje na srednjih, višjih in visokih šolah predvsem kmečkemu in delavskemu prebivalstvu, ki jima večinoma pripada prav madžarsko prebivalstvo in sploh vse prebivalstvo na nacionalno mešanem ozemlju. To omogoča izobraževanje v enaki meri madžarskemu in slovenskemu prebivalstvu na vseh stopnjah šol.

Možnost razvoja madžarskega jezika in madžarske kulture pogojeta dva dejavnika. — Izobraževalni sistem na nivoju osnovnega šolstva, ki temelji na principu dvojezične šole, to je takega tipa šole, ki zagotavlja otrokom pripadnikov madžarske skupnosti obvladovanje modernega madžarskega jezika v pogovorni in pisni obliki ter prav tako obvladovanje modernega slovenskega jezika v obeh že navedenih oblikah. Tak tip šole daje tudi možnost obvladovanja madžarskega jezika otrokom večinskega slovenskega naroda, kar predstavlja hkrati osnovo za spoznavanje med prebivalstvom obeh narodnosti v obeh jezikih do take mere, da lahko govorita v vsakodnevnom življenju pripadnika slovenske in madžarske narodne skupnosti vsak v svojem jeziku in se ob tem razumeata ali pa v pogovoru izmenično uporabljata en ali drug jezik, pa naj bo to v šoli, na delu, v upravi, ob nakupih, v prostem času, ob zabavi, športu ali kulturi. Druga pomembna komponenta, ki zagotavlja razvoj jezika in kulture ob modernizaciji družbe, ki jo prinašata industrializacija in urbanizacija, je možnost vsakodnevnega povezovanja madžarskega prebivalstva s svojim matičnim narodom onstran meje, na Madžarskem, ki jo še posebej krepe programi, zastavljeni v posebnih kulturnih koncesijah med Jugoslavijo in Madžarsko. Pripadniki večinskega slovenskega naroda pa se seznanjajo z jezikom in madžarsko kulturo v dvojezični šoli in z vsakodnevnimi stiki z madžarskim prebivalstvom na nacionalno mešanem ozemlju v Slo-

veniji ter z madžarskim prebivalstvom prek odprte jugoslovansko-madžarske meje v obmejnih krajih Madžarske.

Sistem dvojezičnega šolstva in z ustavo, zakoni ter s statuti zagotovljena enakopravnost razvijanja madžarskega jezika in madžarske kulture na dvojezičnem ozemlju v vseh oblikah vsakodnevnega življenja, je prispeval do oblikovanja pravega funkcionalnega tipa dvojezičnega ozemlja, ki sloni na pristni dvojezičnosti pripadnikov večinskega in manjšinskega naroda. Dvojezičnost je za ta moderni funkcionalni tip dvojezičnega ozemlja karakteristična in se razlikuje od večine drugih evropskih dvojezičnih ozemelj v tem, da velika večina tistega dela pripadnikov večinskega slovenskega naroda, ki zaradi značaja delovnega mesta v vsakodnevnem življenju in ob svojem delu komunicira s prebivalstvom madžarske in slovenske narodnosti, če že ne obvlada, pa vsaj razume madžarski jezik.

Poizkus ugotavljanja znanja madžarskega in slovenskega jezika med prodajalci in kupci v trgovinah Lendave je pokazal, da od prodajalcev slovenske narodnosti razume madžarščino 94 %, razume in govori madžarščino 81 %, razume, govori in piše pa 62 % prebivalcev. Med prodajalci Madžarske narodnosti razumejo, govorijo in pišejo vsi slovensko in madžarsko. Med kupci, ki so bili istočasno anketirani, pa je navedlo 67 % kupcev, da madžarščino razumejo, 63 %, da jo razumejo in govorijo, 60 % pa je navedlo, da madžarščino razumejo, govorijo in pišejo. Med kupci madžarske narodnosti je bilo 84 % takih, ki so navedli, da slovenščino razumejo in govorijo, 76 % pa je izjavilo, da slovenščino razumejo, govorijo in pišejo.¹⁶

Podrobna analiza o znanju madžarščine med slovenskim prebivalstvom na podeželju nacionalno mešanega ozemlja, ki je bilo leta 1974 zaposleno v terciarnih in kvartarnih dejavnostih, pa je prav tako pokazala velik delež zaposlenih v teh dejavnostih, ki vsaj razumejo, če že ne obvladajo poleg materinega jezika še madžarski jezik. Med temi je obvladalo v ustni in pisni obliki oba je-

zika 40 % zaposlenih, poleg teh pa je še 28 % zaposlenih razumelo madžarščino. Da je med večinskim narodom več kot dve tretjini takih, ki lahko poslujejo v obeh jezikih, je rezultat dela dvojezične šole in znak pristnega bilingvizma na dvojezičnem ozemlju.¹⁴

Zaključki

Madžarska narodna skupnost je skupaj s slovenskim prebivalstvom kot večinskim narodom socialno, gospodarsko in politično enakopravna ter predstavlja integralni del nacionalno mešanega ozemlja v Severovzhodni Sloveniji. Madžarska kultura in madžarski jezik nista le formalno pravno zaščitena, temveč sta tako vtkana v družbeni proces in v vse oblike vsakodnevnega življenja, da jima je zagotovljen tudi njun razvoj. Razvijata se z družbeno ekonomskim razvojem, za katerega so karakteristične tendence razkroja klasične agrarne in oblikovanje moderne industrijske družbe v pogojih celotnega mehanizma specifičnega tipa samoupravne socialistične družbe. Madžarsko prebivalstvo se v tem procesu, za katerega so karakteristične tendence širjenja neagrarnih gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, vključuje glede na svoje število in odstotek od skupnega števila prebivalstva v približno taki meri na delovna mesta v industriji ter v terciarnih in kvartarnih dejavnostih kot to lahko sledimo pri slovenskem prebivalstvu in pri drugem doseljenem prebivalstvu jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Na nacionalno mešanem ozemlju Severovzhodne Slovenije so intencije za uveljavljanje popolne funkcionalne dvojezičnosti v procesu razvoja družbenega življenja jasno začrtane v zvezni jugoslovanski ustavi in v ustavi SR Slovenije ter v občinskih statutih občin Lendava in Murska Sobota. Pogoji za oblikovanje funkcionalne dvojezičnosti v vseh oblikah družbenega življenja so podani z dvojezično šolo. Znanje madžarščine med večinskim narodom se je v zadnjih desetih letih razširilo, prav tako se je povečalo število različno kvalificiranih delavcev med madžarskim prebivalstvom, s čemer je že ustvar-

jeno tudi določeno ravnotežje v socialni strukturi med pripadniki madžarskega in slovenskega naroda. S tem so dosežena izhodišča za nadaljnje izpopolnjevanje in razvijanje funkcionalnega dvojezičnega ozemlja v vseh tistih oblikah, ki se doslej niso mogle izoblikovati zaradi pomanjkanja znanja madžarščine pri slovenskem in pomanjkljive kvalifikacijske strukture pri madžarskem prebivalstvu.

Za nadaljnje oblikovanje funkcionalne in pristne dvojezičnosti so v primerjavi zakonske osnove za uvajanje dvojezičnosti v vsakodnevnem poslovanju delovnih organizacij in njihovih samoupravnih organov ter predpisi o zunaj vidnih obeležjih, ki izražajo značaj in enakopravnost dveh narodov: topografski napisi, napisi gospodarskih, političnih, upravnih in podobnih organizacij. Prav tako je v pripravi uvajanje madžarskega jezika v srednjih šolah Murske Sobotice, ki leži kot centralni kraj sicer izven dvojezičnega ozemlja, a se v srednjih šolah tega kraja šolajo otroci madžarske narodnosti iz dvojezičnega ozemlja. Na teh šolah naj bi bila dana možnost izpopolnjevanja v madžarščini učencem madžarske narodnosti, fakultativno pa tudi učencem slovenske narodnosti. V priporočilih so tudi predpisi in zakonske dopolnitve, po katerih bodo lahko pripadniki madžarske narodnosti uporabljali svoj jezik na nivoju republike ter na nivoju občin Lendava in Murska Sobota.

Utrjevanje in oblikovanje funkcionalnega narodno mešanega ozemlja ob dvojezičnosti večinskega in manjšinskega naroda, ki sloni na razumevanju oziroma dejanskem obvladovanju ter uporabi obeh jezikov je zasnovano v mejah zgodovinske poselitve avtohtonega madžarskega prebivalstva. Zagotovitev enakopravnosti madžarskemu jeziku v pogojih dvojezičnosti in družbene stvarnosti na nacionalno mešanem ozemlju ni bila, pa tudi v bodoče po jugoslovanski ustavi ne more biti vezana na pogoje, kot sta število in odstotek madžarskega prebivalstva, dobljena s kakršnikoli preštevanji prebivalstva pri uradnih oziroma popisih posebne vrste.

16. Mednarodni mladinski geografski raziskovalni tabor — Pomurje IV, 7. do 17. VII. 1975 v Lendavi. Socialnogeografsko proučevanje narodnostno mešanega ozemlja na primeru mesta Lendava (Redakcija: Darka Uranjek). Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1975, tisk. slov., 41 str.

7. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

vodino v madžarske šole druge stopnje, so bili, če so se sploh vrnili, po končanem šolanju prisiljeni ostati na dokaj omejenem narodnostno mešanem območju, saj so jim bile zaradi nezadostnega poznavanja slovenskega jezika možnosti za zaposlitev izven tega območja praktično zaprte. Večina tistih, ki so odšli na šolanje v Vojvodino — takšnih, ki so zmogli stroške šolanja pa je bilo malo — se je tam za stalno nastanilo. Tako je madžarska narodnost v Sloveniji v težnji za boljšo izobrazbo prej izgubljala, kakor pridobivala, čeprav je imela vse možnosti za izobraževanje v materinem jeziku. To se je tudi odrazilo na sprva postopnem, kasneje pa čedalje bolj skokovitem upadanju vpisa v šole in oddelke z madžarskim učnim jezikom. Nekako do leta 1955 opažamo še porast oddelkov z madžarskim učnim jezikom, po tem letu pa začnejo na narodnostno mešanem območju skokovito naraščati oddelki s slovenskim učnim jezikom, kar nikakor ni mogoče razložiti samo z naravnim prirastkom, ki je sicer zaradi značilnega madžarskega rodbinskega prava pri Madžarih nekoliko nižji kot pri Slovencih. Hitro naraščanje učencev v slovenskih oddelkih je treba vsekakor pripisati dejstvu, da so madžarski starši iz zgoraj navedenih razlogov svoje otroke množično vpisovali v oddelke s slovenskim učnim jezikom. Okrajni šolski svet je skušal z nekaterimi ukrepi pojav vpisovanja madžarskih otrok v slovenske šole omejiti. V Lendavi so v poletnih mesecih pripravili vsakoletne tečaje za izpopolnjevanje učiteljev v madžarskem in slovenskem jeziku. V šolskem letu 1955/56 je bil na željo staršev uveden pouk slovenskega jezika že v drugi razred — smernice so določale po tri ure slovenščine na teden od tretjega razreda osnovne šole dalje — v višjih razredih pa so povečali število ur slovenščine na štiri ure tedensko. Vendar se zmanjševanje števila učencev v madžarskih oddelkih ni zaustavilo. Nezadovoljiva kvaliteta pouka zaradi pomanjkljive usposobljenosti učnih moči in pa skromne možnosti nadaljnega šolanja so bili odločilnejši faktorji kot argumenti in prizadevanja lokalnih šolskih organov, da bi madžarskim otrokom zagotovili osnovnošolsko izobrazbo v materinem jeziku.³

V tem obdobju, leta 1958 se je v okviru splošnih družbenih premikov in prizadevanj za reformo šolstva, ki v celoti ni zadovoljevalo, ponudila zakonska možnost tudi za organiziranje primerne oblike šolanja pripadnikov madžarske narodnosti v SR Sloveniji. Splošni zakon o šolstvu (Uradni list FLRJ, št. 28/1958), ki je zagotavljal narodnim manjšinam šolanje v materinem jeziku v skladu z zakonom in mednarodnimi obveznostmi FLRJ (člen 13), je v svojem 76. členu ponudil možnost, da se „na območjih, na katerih živijo narodne manjšine skupaj s prebivalstvom jugoslovanskih narodov, ustanavljajo v skladu z možnostmi tudi šole z dvojezičnim poukom“. Iz določil Uvodnega zakona za splošni zakon o šolstvu (Uradni list FLRJ, št. 28/1958) pa izhaja, da republikam pripada dolžnost, da s predpisi uredijo vse, kar zadeva organizacijo in delo šol za narodne manjšine. Ker prizadevanja za izboljšanje kvalitete pouka in povečano število ur slovenskega jezika v madžarskih šolah niso zmanjšale odliva, se je pri odgovornih forumih, okrajnih in republiških, družbeno-političnih in šolskih organih čedalje bolj pogosto razpravljalo o možnosti, pogojih in načinih za uvedbo dvojezičnega pouka. Potrebno po oblikovanju takšnega sistema šolanja za pripadnike madžarske narodnosti, ki naj bi zagotovila popolno in dejansko enakopravnost tako v jezikovnem kot v družbenem pogledu in jim dala enakopravne možnosti za nadaljnje šolanje in zaposlitev ter s tem za dvig družbene ravni, so dojele vse družbeno politični forumi.

(Dalje v prihodnji številki)

ALBINA LUK

Šolstvo na narodnostno mešanem območju v Prekmurju

Madžarski živelj se je v Prekmurje priseljeval že v času oblikovanja etnične meje v 13. stoletju in pozneje z migracijami. V 19. stoletju in v začetku našega veka je na tem ozemlju prevladovala težnja madžarskih oblasti, da bi asimilirali slovensko prebivalstvo s pomočjo madžarske šole in administracije. Po razpadu Avstro-ogrske monarhije, je narodnostno mešano področje Prekmurja pripadlo kraljevini Jugoslaviji.

Prebivalstvo madžarske narodnosti prebiva na skrajnem vzhodnem delu Prekmurja od Hodoša do Pince na področju, ki je široko 5 do 8 km in obsega vasi na robu vzhodnega Gorického in Lendavskih gor. To ozemlje je na osnovi določil Ustave SR Slovenije dvojezično narodnostno mešano območje, kjer sta madžarski in slovenski jezik enakopravna. Večji del tega ozemlja spada v Lendavsko, manjši del pa v Murskosoboško občino. Na območjih, kjer živijo skupaj Madžari in Slovenci, sta na osnovi določil ustave SR Slovenije (člen 250) slovenski in madžarski jezik enakopravna. Statuta obeh občin podrobneje opredeljujeta, kateri kraji sodijo v takomenovano narodnostno mešano dvojezično območje. Tako obsega celotno dvojezično območje 36 krajev in sicer 25 v lendavski občini, 11 pa v murskosoboški občini.

Gotovo je v življenju vsake narodne manjšine eden od bistvenih dejavnikov, ki pripomore k njeni narodnostni ohranitvi in razvoju ali pa tak razvoj ovira oziroma celo prepreči, zasnova in usmeritev vzgojno-izobraževalnih institucij. V življenju madžarske narodne manjšine v Sloveniji je bila vloga te ustanove v skladu s splošnimi družbenimi usmeri-

tivam v različnih obdobjih. Madžarska narodna manjšina je imela po prvi svetovni vojni v okviru verskih, občinskih in državnih šol možnost pošiljati svoje otroke v šole v materinem jeziku. Pouk v šolah za madžarsko manjšino je potekal po učnih načrtih in predmetnikih, predpisanih za madžarske šole v Vojvodini. Do tretje šolske stopnje je bil madžarski jezik učni jezik pri vseh predmetih, od tretje šolske stopnje naprej so ga poučevali le kot učni predmet. Leta 1926 so bile v Lendavskem okraju ukinjene vse madžarske šole, oziroma je bil v teh šolah uveden pouk v slovenščini. V madžarskem jeziku je potekal pouk le še v treh vzporednicah na prvih štirih šolskih stopnjah na območju murskosoboškega okraja (Prosenjakovci, Domanjševci, Hodoš), ki pa so bile po letu 1932 ena za drugo ukinjene. Do madžarske okupacije Prekmurja je potekal pouk v madžarskem jeziku le v madžarski vzporednici na Hodošu na nižji šolski stopnji — slovenščino so tam poučevali kot predmet. Na višji šolski stopnji je slovenščina potstala učni jezik, madžarščina pa učni predmet. Do leta 1935 so v madžarske šole oz. oddelke vpisovali otroke tistih staršev, ki so to želeli, po tem letu pa so vpisovali učence v madžarske oddelke na osnovi narodnosti, oz. le tiste učence, katerih oba roditelja sta bila Madžara.³

Po drugi vojni je bilo šolstvo za pripadnike madžarske narodnosti zasnovano na njihovem materinem jeziku. Takšna zasnova je temeljila na „Smernicah za delo šol narodnih manjšin“, ki jih je 10. 8. 1945 izdal začasni prosvetni svet Ministrstva prosvete Demokratične federa-

tivne Jugoslavije. Te „Smernice“ so predvidevale celotno dejavnost šol narodnih manjšin po istem učnem načrtu kot za druge šole v republikah, vendar pa je bilo podajanje snovi predvideno v jeziku narodne manjšine. Hkrati je bilo treba učencem predložiti pomembnejša poglavja iz zgodovine in zemljepisa madžarskega naroda. Od tretjega razreda dalje so poučevali slovenski jezik kot predmet tri ure tedensko.

Ob izvajanju teh smernic so nastajale številne težave in problemi. Že sama splošna problematika šolstva, ki je prav v prvem desetletju razvoja prestajala mnoge vsebinske in organizacijske spremembe, je bila nevzpodbna in se je še posebej negativno odražala prav pri šolstvu narodnih manjšin. Za učbenike in pa usposabljanje učnega kadra je v tem obdobju skrbela Vojvodina. Tako smo imeli v madžarskih šolah v Sloveniji učbenike, ki so bili sestavljeni na osnovi učnih načrtov Vojvodine, kar ni ustrezalo potrebam madžarskih šol v Prekmurju. Kar zadeva učni kader, ki se je šolal v Vojvodini, je popolnoma razumljivo, da ni mogel učencem posredovati tolikšnega znanja slovenskega jezika, da bi lahko nemoteno nadaljevali šolanje na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom. Tako je na področju nadaljnega šolanja mladine iz vrst madžarske narodne manjšine nastal začaran krog. Znanje slovenskega jezika, ki so ga pridobili v šolah z madžarskim učnim jezikom ni bilo zadovoljivo, da bi lahko nadaljevali šolanje na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom, saj so ponavadi padli že na sprejemnem izpitu iz slovenskega jezika. Če pa so odhajali na šolanje v Voj-

SPORTNI
VESTNIK

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 13. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.10 Družinski obzornik — 10.00 Otvoritev „Gost 76“ — 11.00 Poročila — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Lepi glasovi, priljubljene melodije — 14.00 Voščila — 15.30 Koroške ljudske viže — 16.00 Servis — 17.10 Govorilna ura pri dr. Weiβu — 18.30 Kulturni obzornik — 20.50 Vašo številko, prosim! — 22.10 Šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu — 00.00 Poročila.

NEDELJA, 14. 3.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Zadovoljni v nedeljo — 10.30 Radijska pravljica — 10.30 Dopoldanski koncert — 13.15 Iz mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Voščila — 16.00 „Štiri stene“ — 17.05 Veselite se življenja — 18.15 Koroške ljudske viže — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Glasba — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 Satirični tedenski obzornik — 22.10 Šport.

PONEDELJEK, 15. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Koroške ljudske viže — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Z zvoneč glasbo — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Čudežna dežela glasbe“ — 17.10 Kaj radi slišimo — 17.52 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 19.45 Mali zabavni orkester stuadija Oberösterreich — 20.05 „Štiri stene“ — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarec za udarcem — 22.10 Šport.

TOREK, 16. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Veselo zaigrano — 14.45 Iz ljudskega življenja — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Skrivnost belih krokrov“ — 17.10 Avstriji o Avstriji — 17.52 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 Kaj radi slišimo — 21.10 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.10 Šport.

SREDA, 17. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Na obisku pri koroških zbiorih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 17.10 V dunajski kavarni — 17.52 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Kjer je petje, tam se da lepo živeti — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 V sredo zvečer v studiu Oberösterreich — 21.30 Kriminalka — 22.00 Poročila — 22.10 Šport.

ČETRTEK, 18. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Program za otroke — 17.10 Zveneči operetni vodič — 17.52 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 20.05 Lovska oddaja — 21.00 En dan v življenju deželnega glavarja Leopolda Wagnerja — 22.10 Šport.

PETEK, 19. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Priljite in pojte — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 Mladinska oddaja — 17.10 Za konec tedna — 17.52 Oddaja sindikalne zveze — 19.07 Melodija mesta — 20.05 Erich Marchli: glasba — 21.30 Predvsem za smeh — 22.00 Poročila — 22.10 Šport.

V A B I L O
na

- seminar za zakonce, od 13. marca ob 15.00 uri do nedelje 14. marca do 12.00 ure
- duhovne vaje za može, od nedelje 14. marca ob 18.00 uri do torka 16. marca do 18.00 ure
- večerni seminar — Novi zakon o zaščiti potrošnikov — v sredo 17. marca ob 18.00 uri
- tečaj za slikanje na steklo, od sobote 20. marca ob 15.00 uri do nedelje 21. marca do 17.00 ure

Katoliški dom prosvete
Sodalitas v Tinjah

zdržal. To mu je naposled prineslo le tretje mesto za Wosipiowom iz NDR, ki je drugo mesto utemeljil z izrednimi skoki, ki jih je dosegel prvega dne smučarskih poletov.

Končni skupni vrstni red: 1. Toni Innauer (Avstrija) 614,5 (174, 168, 176), 2. Heinz Wosipiwo (NDR) 560,5 (151, 166, 166), 3. Hanzi Wallner (Avstrija) 559,0 (144, 165, 168), 4. Falko Weißpflog (NDR) 157,0 (174, 156, 163), 5. Walter Steiner (Švica) 551,5 (156, 153, 164).

● Schnabl zmagal na Finskem

Olimpijski zmagovalec Karl Schnabl iz Zahomca je te dni tekmoval na nordijskih smučarskih tekmovalnih v Lahtiju na Finskem in svojim izrednim uvrstitvam v letošnji sezoni dodal še eno prvo in eno drugo mesto. Najprej je zmagal na otvoritvenem tekmovalju v Lahtiju z daljavo 111 m in 107,5 m ter očno 254,2 pred Ditrachom Kampfom iz NDR (109,5 m - 107 m, 246,9) in Alfredom Groschejem iz ZRN (106 m - 114 m, 246,8), nato pa je za celih 0,4 točke zaostanka zasedel za Fincem Eskom Rautionahom (101,5 m - 112,5 m, 246,4) drugo mesto. Tretji je bil Jochen Danneberg iz NDR.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 13. 3.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 14. 3.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 15. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Zborovska glasba.

TOREK, 16. 3.: 9.30 Narodnozabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 17. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Pisan svet.

ČETRTEK, 18. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Narava poje v poeziji.

PETEK, 19. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.

HOTEL BREZNIK
PLIBERK-BLEIBURG

išče kvalificirano, pošteno

natakarico

veščo slovenščine in nemščine

Nastop 1. 4. 1976 Tel. (0 42 35) 226

A V S T R I J A 1

SOBOTA, 13. 3.: 15.30 Tudi šerif potrebuje pomoč — 17.00 Gradbišče „Časopis“ — 17.30 Black Beauty — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Veseloliga — 21.50 Šport — 22.10 Derek Flint, trd kot kremen.

NEDELJA, 14. 3.: 15.15 Ljubezen, ples in 1000 popevk — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Viki in močni može — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Operni vodič — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Šport — 20.15 Mesto dejanja — 21.45 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 15. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 19. stoletje — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Agentska parodija — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 Mi 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.50 Akcija v Manhattanu — 21.35 Poročila in šport.

TOREK, 16. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Notranost kovine — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Derek Flint, trd kot kremen — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Lepa Marjana — 18.25 Mi 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kdor trikrat laže — 20.50 Med potjo — 21.35 Kmetje — 22.20 Poročila.

SREDA, 17. 3.: 9.00 Rdeči avtobus — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Ljubezen, ples in 1000 popevk — 17.00 Rožnatordeča očala — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Vsi moji dragi — 18.25 Mi 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Tiralica — 20.45 Panorama — 21.30 Poročila in šport — 21.35 Jezus in Muhammad.

ČETRTEK, 18. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Organizacija pisarne — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Pomota v onstranstvu — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Follyfootova farma — 18.25 Mi 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Rigoletto — 22.00 Poročila.

PETEK, 19. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.00 Svetloba na temnem ozadju — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Počasni naraščajoča ljubezen dveh — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V 80 dneh okoli sveta — 18.25 Mi 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Peter Voss, tat milijonov — 20.55 Zelo priljubljena Avstrija — 21.55 Upor na ladji Bounty — 00.05 Poročila.

A V S T R I J A 2

SOBOTA, 13. 3.: 16.00 Koncertna ura — 17.00 Gradbišče letni časi. „Zima“ — 18.00 Brez nagobčnika — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Operacija — 19.45 Ikebana — 20.00 Galerija — 20.15 Oddaja „Večer ob kaminu“ — 21.45 Teleobjektiv.

NEDELJA, 14. 3.: 17.00 Hruščov se spominja — 17.45 Vonj, ki ubija — 18.00 Spotlight — 18.30 Novele z divjega zapada — 18.55 To je podarjeno — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Spoznate melodijo? — 21.00 Literatura stoletja.

PONEDELJEK, 15. 3.: 17.55 Kemija — 18.25 Angleščina za začetnike — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Evropska dediščina — 20.00 Kmetje — 20.50 Svet knjige — 21.35 Čas v sliki.

Slovensko prosvetno društvo „Košuta“
Sele-Kot vabi na mladinski film

PASTIRCI

v petek 19. marca 1976 ob 13. uri v
šoli v Kotu.

Prisrčno vabljeni!

Ples SAK

Slovenski atletski klub prireja že leta svoj ples, ki ga obiskuje predvsem športna mladina. Letos so naši športniki priredili ples SAK v soboto 28. februarja, to je ob pustnem času, pri Šoštarju v Globasnici. Tradicionalni ples je lepo uspel, saj je bila dvorana pri Šoštarju nabit polna. Za prijetno zabavo in ples je skrbel znani ansambel Toneta Celana.

Kljub lepo uspeli prireditvi pa moramo na žalost ugotoviti, da razen obeh blagajnikov Štefana Rigelnika in Milana Blažaja, ki sta ta ples sama organizirala, ni bilo navzočega predsedstva Slovenskega športnega društva. Če so že prišli na ples igralci z Dunaja in Gradca, potem tudi ne bi bilo preveč, če bi se potrudili priti v Globasnico tudi predsedniki in tajniki. V soboto 28. februarja popoldne je SAK prvič v letošnjem letu preizkusil svoje moči v prijateljski tekmi proti Sinči vasi. SAK je zmagal 1:0. Gol je ustrelil Jože Fera.

Slovenkemu atletskemu klubu želimo v novi sezoni mnogo uspeha in predvsem, da bi mu uspelo priti v 1. razred.

TOREK, 16. 3.: 17.55 Kmetijstvo danes — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Dežela brez vode — 19.45 Oči v oči — 20.00 Samo še spomin — 21.55 Čas v sliki in kultura.

SREDA, 17. 3.: 17.55 Organizacija pisarne — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Tiralica — 19.15 Na tračnicah skozi divji zapad — 20.00 Pomota v onstranstvu — 21.45 Čas v sliki in kultura.

ČETRTEK, 18. 3.: 17.55 Svetloba na temnem ozadju — 18.25 Ruščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Smešni ptiči — 19.35 Baletni film — Naraščajoča ljubezen dveh — 21.40 Čas v sliki in kultura.

PETEK, 19. 3.: 17.55 19. stoletje — 18.25 Nemščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Izkopali bodo bodočnost — 19.50 Čistilna kopel — 20.00 Novo v znanosti — 20.55 10. mednarodni IMDT-Workshop 1975 — 21.50 Čas v sliki in kultura — 22.20 Šef.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 13. 3.: 9.30 Šolska oddaja — 14.25 Nogomet — 18.00 Obzornik — 18.20 Potop — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.00 Izvrženci — 22.05 Moda za vas — 22.15 Dnevnik — 22.30 625 — 23.10 Jazz na ekranu.

NEDELJA, 14. 3.: 8.35 Poročila — 8.40 Za nedeljsko dobro jutro — 9.10 625 — 9.50 Vzpon človeka — 10.40 Otroška matineja — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.15 Poročila — Nedeljsko popoldne — 15.40 Balkansko smučarsko prvenstvo — 16.40 Košarka — 18.25 Hišica v preri — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Kapelski kresovi — 21.10 Volja je pot — 21.35 Športni pregled — 22.10 Dnevnik.

PONEDELJEK, 15. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.15 Pravljica iz lutkarjevega vozička — 17.40 Otroški spored — 17.55 Obzornik — 18.10 Sodobna medicina — 18.30 Mozaik — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Soba s petimi stenami — 21.10 Kulturne diagonale — 21.40 Mozaik kratkega filma — Dnevnik.

TOREK, 16. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.20 Vrtec na obisku — 17.30 Mihec iz Lönneberga — 18.00 Obzornik — 18.15 Ne prezrite — 18.45 Narodna glasba — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mi med seboj — 20.05 Feliks in Otilija — 22.00 Dnevnik.

SREDA, 17. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.15 Kaj je najlepše — 17.30 Majstri stare japonske obrti — 17.55 Obzornik — 18.10 Po sledih napredka — 18.45 Glasbeni amaterji — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Zakaj te očka pušča samo — 21.45 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje — 21.50 Dnevnik — 22.05 Nogomet.

ČETRTEK, 18. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 16.40 Cvetlična pravljica — 16.55 svetovno prvenstvo v hokeju na ledu — Italija : Jugoslavija — 19.30 Dnevnik — 20.00 Kam in kako na oddih — 20.10 V živo — Poročila — Goli Evrope.

PETEK, 19. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.10 Križem krožem — 17.20 Pisani svet — 17.55 Obzornik — 18.10 Rock koncert — 18.45 Kako vidijo živali — 19.10 Kako uporabljamo slovar slovenskega jezika — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Carinik — 20.50 S poti po latinski Ameriki — 21.20 Dnevnik — 21.40 Šerif v New Yorku — 23.15 Hokej Švica : Jugoslavija.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gosmetergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

● VII. smučarske tekme SPD
„Zarja“ lep uspeh

Čeprav v neugodnem času — vreme ni kazalo drugače kot na pustno nedeljo — je SPD „Zarja“ v Železni Kapli izvedlo ob lepi udeležbi svoje tradicionalne smučarske tekme, ki so bile po krajšem odmoru 7. po vrsti.

Organizatorji, ki so priredili teden prej sankarske tekme, so se najbolj bali, da bo zmanjkalo snega in da bodo šle tekme in z njimi tudi dragocene nagrade dobesedno po vodi. Da le ni bilo tako, se je treba zahvaliti Dimnikovim fantom in ostali mladini ter navdušenim športnikom v Lepeni, ki so izredno pripravili tekmovalno progo. Tudi senca je doprinesla svoj delček. Na dan tekmovalja je bila proga tako trda, da je imela večina tekmovalcev težave ostati v idealnem slogu ali sploh prevoziti nekoliko skrajšano progo na Dimnikovem bregu do konca. Od 40 tekmovalcev jih je le 22 privozilo do cilja. Vzroke številnih izpadov, kot meni organizator, pa je treba iskati deloma tudi v neugodnem času tekem — štart je bil na pustno nedeljo že ob 9. uri in nekaterim so se še poznale posledice pustnih plesov — kakor tudi v dejstvu, da navdušena mladina v Železni Kapli in okolici že tri leta nima prave priljubljenosti smučanja, ker stalno primanjkuje snega.

Kljub temu so bili doseženi kar dobri rezultati:

šolarji: 1. Kogoj Herbert (90,2), 2. Oraže Jožef (92,8), 3. Oraže Ciril (103,7), 4. Ošina Jožef (132,4);

dekleta: 1. Ošina Ani, 2. Blajs Marija;
mladinci: 1. Haller Helmut (64,3), 2. Rozman Franc (71,9), 3. Eberwein Horst (72,4), 4. Klaura Andreas (76,1), 5. Ošina Willi (85,1);

starostna skupina: 1. Kuchar Viktor, 2. Ošina Michael;

splošna skupina: 1. Blajs Konrad (60,0) dobitnik pokala, 2. Pasterk Viktor (64,9), 3. Hribar Ciril (71,5), 4. Lamprecht Franc in Podgoršek Jožef (oba 90,0).

Treba je tem potom SPD „Zarja“ pohvaliti za prizadevnost, ki jo kaže društvena športna sekcija pri tradicionalnih sankarskih in smučarskih tekmah. Slovensko prosvetno društvo v Železni Kapli se na ta način tudi na športnem področju trudi z vso zavzetostjo za lepši razvoj življenja v občini in na vzgleden način doprinaša in želi, da bi se življenje razvijalo v smislu športnega duha tudi na ostalih ravneh v resnični enakopravnosti.

● Prve sankarske tekme
SPD „Obir“

Pred kratkim je Slovensko prosvetno društvo „Obir“ s svojo športno sekcijo pripravilo na Obirskem sankarske tekme, na katerih je tekmovalo 54 tekmovalcev iz vseh kapelskih dolin. Mlado prosvetno društvo je tako kar ob začetku svojega obstoja razširilo svoje delovanje tudi na športno področje. Mladi športni funkcionarji Mirko Oraže, Hanzi Maloveršnik, Jože Hribar, Dolfi Stern in ne nazadnje tajnica SPD Marta Polanšek, ki so bili odgovorni za brezhiben potek sankarskih tekem, se bavijo že dalj časa tudi z namiznim tenisom. V mislih imajo, da bi na Obirskem v sklopu SPD „Obir“ tekmovala namiznoteniška ekipa, ki bi se sčasoma pridružila tudi koroškemu namiznoteniškemu prvenstvu — kot to z uspehom dela že več let športno društvo v Selah. Za interesiranih mladih športnikov je na Obirskem dosti — kot so pokazale nedavne sankarske tekme.

Izid sankarskih tekem je bil sledeči:

mladinke: 1. Smrtnik Regina, 2. Oraže Irma, 3. Hribar Elizabeta;

mladinci: 1. Smrtnik Franc, 2. Paulič Štefi, 3. Haderlap Stanko;

dekleta: 1. Urh Emi, 2. Travnik Inge, 3. Blajs Matilda;

moški: 1. in najboljši dneva Jerlich Jakob, 2. Brummik Daniel, 3. Miklav Flori;

seniorji: 1. Stane Jožef, 2. Lesjak Simon, 3. Haderlap Feliks.

● Innauer poletel na 176 m,
Wallner dvakrat 173 m

Teden smučarskih poletov v Oberstdorfu se je končal z izrednim novim svetovnim rekordom, ki ga je izboljšal Avstrijec Toni Innauer na 176 m. Sploh so stali smučarski poleti v znamenju Innauerja, ki je že prvi dan izboljšal stari Wosipiowov in Steinerjev svetovni rekord od 169 m na 174 m. Njemu se je istega dne z daljavo 174 m pridružil še Falko Weißpflog iz NDR.

Med najdrznejše skakalce na skakalnici velikanki v Oberstdorfu je nedvomno štel tudi Zahomčan Hanzi Wallner, ki je dvakrat poletel na 173 m, a pritiska v skakalniški krivulji ni